

Nr 193.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om häradsnämnds tjänstgöring; given Stockholms slott den 16 mars 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om häradsnämnds tjänstgöring.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Förslag
till
Lag
om häradsnämnds tjänstgöring.

Häri genom förordnas som följer:

Erfordras i tingslag flera än tolv nämndemän, bestämmer Konungen deras antal. Äro nämndemännen flera än tolv eller finnes, i tingslag med tolv nämndemän, allas närvaro i rätten ej erforderlig, fördele häradshövdingen efter samråd med nämnden tjänstgöringen dem emellan. Fördelningen bör ske så, att erforderlig ortskännedom blir företrädd inom nämnden samt att ändring i nämndens sammansättning under ett och samma måls handläggning och avgörande i regel ej kommer att äga rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Genom lagen upphäves 9 § andra stycket i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradssting. I tingslag där vid lagens ikraftträdande finnas flera än tolv nämndemän skola, intill dess Konungen annorlunda förordnar, nämndemän väljas till enahanda antal som tillförene.

---

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 26 februari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anmäler fråga om lagstiftning angående *häradsnämnds tjänstgöring* samt anför:

»Sedan den svenska nämnden efter att hava genomgått olika utvecklingsstadier erhållit ungefärligen sin nuvarande gestaltning vid slutet av 1600-talet eller början av 1700-talet, blev densamma i 1734 års lag för första gången föremål för närmare reglering. I 1 kap. 1 § rättegångsbalken i nämnda lag stadgades, att i häradsrätt skulle häradshövding döma med tolv därtill valda, i häradet bofasta bönder. Vidare meddelades i 23 kap. rättegångsbalken bestämmelser därom, att minst sju nämndemän måste vara närvarande för att rätten skulle vara domför samt att endast enhälligt nämnd kunde överrösta häradshövdingen. I huvudsak gälla de angivna grundsatserna alltjämt. De förändringar som skett efter 1734 års lags tillkomst röra allenast sättet för utseende av nämndemän samt villkoren för valbarhet till nämndemansbefattning. Sålunda stadgades genom en kungl. förordning den 18 december 1823, att nämnden, vilken ditintills enligt stadgad praxis utsetts av häradshövdingen, skulle väljas å sockenstämma av häradets bönder, varjämte föreskrifter meddelades om valet, valbarhetsvillkor m. m. I anslutning härtill förordnade Kungl. Maj:t genom skrivelse den 12 februari 1824, varom erinrades i Svea hovrätts cirkulär den 31 januari 1825, att vart och ett härad eller tingslag av härad- eller tingsrätterna skulle för val av nämndemän fördelas i vissa nämndemansdistrikt. Uti åtskilliga hänseenden ändrade bestämmelser angående sättet för val av nämndemän ävensom valbarhetsvillkor meddelades genom kungl. förordningen den 19 juli 1872, som bland annat föreskrev, att vid nämndemansval en var i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad skulle äga rösträtt inom den valkrets han tillhörde. Slutligen må anmärkas, att bestämmelser angående nämndemansval i stad, som tidigare saknats, tillkommo genom lag den 7 maj 1917.

Historik.

1734 års lag.

1872 års
lagstiftning.

Så länge i varje härad (eller motsvarande domkrets: skeppslag, bergslag etc.) ting höllos å häradets egen tingsstad, förefunnos givetvis goda betingelser för ett kontinuerligt deltagande i rättsskipningen av häradets nämndemän. Småningom började det emellertid förekomma, att två eller flera härad sammanslogos till en domkrets med gemensam tingsstad. Stadgandet i 2 kap. 1 § rättegångsbalken av 1734 års lag, att häradshövdingen skulle hålla tre ting årligen 'i vart härad å rättan tingsstad', ansågs icke utgöra hinder härför. Inom de härad som sammanslagits utsågos i allmänhet nämndemän till samma antal som före sammanslagningen. En särskild anledning att icke nedbringa nämndemännens antal utgjorde hänsynen därtill, att nämndemännen, utom tjänstgöringen vid häradsrätterna, hade en hel del andra åligganden att fullgöra, av vilka framför allt skyldigheten att biträda vid vägsynerna var dem till avsevärt besvär.

Då olägenheterna av den enligt 2 kap. 1 § rättegångsbalken gällande sammanträdesordningen för häradsrätterna med stigande folkmängd och större rörlighet i samfärdseln blevo allt mera kännbara, föranleddes rikets ständer att i underdånig skrivelse den 28 maj 1866 hemställa, att 'till förekommande av den överklagade långsamheten i lagskipningen vid underdomstolarna å landet' nödiga åtgärder måtte vidtagas för utarbete av förslag till förändrade stadganden angående häradsrätternas arbetsätt. I skrivelsen framhölls bland annat, att en ökad skyndsamhet vid häradsrätternas förhandlingar skulle i väsentlig mån kunna genomföras genom häraders och tingslags frivilliga sammanslutning för gemensam jurisdiktion, därvid åt de sålunda förenade tingslagen 'borde lämnas öppet att vart för sig välja fulltalig nämnd, varigenom man förebyggde den olägenhet av nämndemansbestyrets försvårande, som eljest skulle uppstå, därest en för hela domsagan gemensam nämnd måste övertaga alla de bestyr, som förut ålegat de särskilda tingslagens nämnder, och vilken olägenhet enligt rikets ständers åsikt icke lämpligen borde avhjälpas genom nedsättning i det antal, som vore föreskrivet för att nämnd skulle vara domför'. Med anledning av denna ständernas skrivelse igångsattes ett utredningsarbete, som resulterade i kungl. förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting. Genom förordningen infördes den s. k. nya sammanträdesordningen i domsagor omfattande ett eller två tingslag. Benämningen tingslag, som i förordningen för första gången kom till användning i lag, användes enligt det till grund för förordningen liggande, av lagbyrån afgivna betänkandet för att i stället för benämningen härad, som dåmera icke kunde anses vara i sådant hänseende helt lämplig, beteckna den domkrets, som hör till varje häradsrätts domvärjo och således utgör den judiciella enheten. I 9 § första stycket av förordningen fastslogs också, att i allt vad till rättegången hör skulle om tingslag gälla vad genom lag eller författningar vore stadgat angående härad. Av särskilt intresse

är i förevarande sammanhang 9 § andra stycket i förordningen, som innefattar den enda hittills meddelade lagbestämmelsen angående nämndemännens indelning till tjänstgöring. I detta lagrum stadgas, att om två eller flera tingslag av Konungen förenas till ett, skola likväl, därest icke Konungen annorledes förordnar, nämndemän väljas till enahanda antal som tillförene i vart och ett av dessa tingslag, och skall häradshövdingen efter samråd med nämnden fördela tjänstgöringen dem emellan. Några riktlinjer efter vilka indelningen till tjänstgöring borde ske angåvos ej. I sitt betänkande anförde lagbyrån med avseende å det föreslagna stadgandet i 9 § andra stycket endast, att detta överensstämde med den i rikets ständers skrivelse år 1866 yttrade åsikt.

I syfte att göra den nya sammanträdesordningen tillämplig beträffande allt flera tingslag verkställdes efter förordningens ikraftträdande sammanslagningar av tingslag i stor utsträckning, och utvecklingen har där- efter fortgått i samma riktning. Vid nyssnämnda tidpunkt utgjorde av landets dåvarande 103 domsagor allenast 14 ett tingslag och 27 två tingslag, men alla övriga 62 domsagor tre eller flera tingslag. Vid 1930 års utgång bestodo ej mindre än 61 av rikets 119 domsagor av ett tingslag, 50 domsagor av två tingslag och endast 8 domsagor av tre eller fyra tingslag.

Den Kungl. Maj:t enligt 9 § andra stycket i 1872 års förordning tillkommande befogenheten att meddela förordnande angående nämndemännens antal i sammanslagna tingslag kom endast undantagsvis till utövning under årtiondena närmast efter tillkomsten av berörda förordning. Följden var, att i många sammanslagna tingslag nämndemän valdes till vida större antal än som kunde vara erforderligt och lämpligt. Det förekom sålunda, att ända till 84 nämndemän utsågos i ett enda tingslag.

Vid 1901 års riksdag väcktes i andra kammaren två motioner, den ena av herrar A. Johanson i Mossebo och A. Magnusson (nr 33) samt den andra av herr E. Åkerlund (nr 62), i vilka motioner starkt missnöje med rådande ordning för nämndens tjänstgöring i sammanslagna tingslag kom till uttryck.

Riksdagen
1901.

I den förra motionen anfördes bland annat:

Genom 1872 års förordning hade nämndemans uppgift såsom ledamot av häradsrätt i betydlig grad, till stor skada för rättsväsendets sunda utveckling, förminskats. Det vore vanligt att vid den fördelning av tjänstgöring, som jämlikt 9 § andra stycket i förordningen skulle ske i sammanslagna tingslag, verkställdes på sådant sätt, att olika grupper av nämnden komme att tjänstgöra vid vart och ett av de tillfällen, då ett särskilt mål förekomme till handläggning och företoges till avgörande. Detta förhållande, som vore ägnat att framkalla ganska stor ringaktning för häradsrätten och dess domslut, hade förändrat nämndens ställning därhän, att dess uppgift mera syntes vara att utgöra en hedersvakt kring domaren än ett medansvarigt dömande element av rätten.

På grund av det anförda hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i 1872 års förordning, att nämndemännens antal även i de sammanslagna tingslagen måtte bestämmas till 12.

I herr Åkerlunds motion yttrades bland annat:

De sammanslagningar av tingslag, som i följd av 1872 års förordning i allt vidsträcktare mån ägt rum, hade visserligen utövat ett mycket gott inflytande i fråga om snabbhet i rättsskipningen vid häradsrätterna, men det torde icke kunna bestridas att dessa sammanslagningar nästan överallt åstadkommit ganska stor skada i fråga om häradsnämndernas sammansättning och duglighet samt mångenstädes berövat desamma allt inflytande och anseende. De täta tingssammanträdena och de ofta mycket försvårade resorna till och från desamma, som blivit en följd av sammanslagningarna, hade gjort att man på många — troligen de flesta — håll beslutat, att nämndemännen skulle tjänstgöra turvis. Vid en sådan anordning vore nämnden betagen all möjlighet att följa varje mål, som icke kunde slutdömas genast det förekomme, och det vore vidare uppenbart, att upplysningar och råd till vederbörande domare från ständigt växlande nämnder måste bliva av ytterst ringa värde. Det hade ock visat sig, att där tjänstgöringen vore så anordnad ytterst få av nämndemännen plägade behålla sina befattningar längre än de därtill vore nödda och tvungna samt att bygdernas dugligaste och erfarnaste män droge sig för att spela tid i häradsrätten, då de såge sig urståndsatta att där utöva någon gagnande verksamhet. Jämväl andra omständigheter hade verkat i samma riktning. Enligt motionärens mening vore det lämpligt, att nämndemännens antal nedsattes så, att de alla på en gång kunde tjänstgöra i de respektive häradsrätterna.

Motionen utmynnade i hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utarbetande av förslag till sådan ändring i gällande lag, att landets häradsnämnder måtte kunna åtminstone i någon mån återvinna sitt forna anseende och sin betydelse som folklig institution i häradsrätterna.

Med anledning av motionerna avlät riksdagen en skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 maj 1901 (nr 72).

I skrivelsen anfördes, att riksdagen funnit en nedsättning av nämndemännens antal till 12 i sammanslagna tingslag ur åtskilliga synpunkter hava goda skäl för sig. Dels stode förslaget härom i överensstämmelse med den i vårt land av ålder gällande principen för häradsrätternas sammansättning, och dels skulle därigenom åvägabringas avsevärda fördelar i fråga om rättsskipningens handhavande vid häradsrätterna. Såsom förhållandena vore i de flesta sammanslagna tingslag medförde det stora antalet nämndemän, mellan vilka i sådana tingslag tjänstgöringen vore fördelad, att de nämndemän, som skulle deltaga i avdömande av uppskjutna mål, ofta ej varit i tillfälle att övervara målens föregående handläggning i dess helhet och understundom helt och hållet saknade kännedom om vad i målet vid föregående rättegångstillfällen förekommit. Visserligen hade enligt 23 kap. 2 § rättegångsbalken häradsrätternas skyldighet att, när dom å häradssting skulle fällas, underrätta nämnden 'om saken, och de skäl däri äro, så ock vad lag i ty fall säger', men denna mer eller mindre kortfattade föredragning kunde ej för nämndemännen er-

sätta den självständiga iakttagelsen såsom grundval för ett personligt omdöme i målet. Genom nedsättning av nämndemännens antal till 12 skulle i detta hänseende åstadkommas en väsentlig förbättring. Nämndemännen finge därigenom tillfälle att mera oavbrutet följa målens och tingsärendenas gång från deras första handläggning, och härav skulle, helt naturligt, alstras ett ökat intresse hos nämndemännen för deras viktiga värv. I princip anslöte sig riksdagen alltså till förslaget att nämndemansantalet måtte i alla tingslag begränsas till 12. Av praktiska skäl funne riksdagen det emellertid ej vara lämpligt att överallt genomföra denna begränsning av antalet. Nämndemännen hade nämligen en hel del andra åligganden än tjänstgöringen vid häradsrättens sammanträden, särskilt att biträda vid vägsynerna. Skulle nu antalet nämndemän ovillkorligen nedsättas till 12 inom varje tingslag, komme detta att i stora tingslag, där långt flera nämndemän än 12 finnes, högst väsentligt öka det redan ganska betungande besväret av dylika förrättningar, vilket i sin ordning skulle föranleda motvillighet mot nämndemansuppdraget. Riksdagen ansåge sig ej böra ifrågasätta, att nämndemännens antal överallt begränsades till 12 men funne lämpligt, att det fortfarande borde bero på Konungens prövning, huruvida och i vad mån en nedsättning av nämndemännens antal i de sammanslagna tingslagen borde äga rum.

Under återopande av det sålunda anförda och under uttalande av önskvärldheten utav nämndemansantalets nedbringande till 12, där sådant utan olägenhet kunde vidtagas, hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, i vad mån nämndemännens antal i de tingslag där detsamma överstege 12 lämpligen kunde nedbringas, samt utfärda de bestämmelser därom, vartill utredningen kunde föranleda.

På grund av riksdagens skrivelse verkställdes utredning, som ledde till att genom kungl. brev den 11 juli 1913 nämndemännens antal i nio olika sammanslagna tingslag begränsades. Efter sistnämnda dag har Kungl. Maj:t vid flera tillfällen meddelat förordnande angående inskränkning av antalet nämndemän i sammanslagna tingslag. (I ett sådant tingslag, där genom kungl. brevet den 11 juli 1913 nämndemännens antal nedsattes från 31 till 24, har detsamma genom kungl. brev den 6 februari 1931 ökat till 27.)

Kungl. Maj:ts
åtgärder.

De under 1800-talet framlagda reformförslagen å rättegångsväsendets område innefattade förslag till ändrade stadganden jämväl med avseende å nämndemännens antal.

Enligt *lagkommitténs* år 1826 publicerade förslag till rättegångsbalk skulle varje socken välja minst en nämndeman, oavsett om det sammanlagda antalet i en domsaga därigenom komme att överstiga tolv. Tillika föreslogs, att i nämnden finge ej flera än tolv och ej färre än sju nämndemän på en gång sitta.* Om flera än tolv nämndemän på en gång komme tillstädes, skulle domaren dela tjänstgöringen dem emellan.

Lagberedningen föreslog (1849), att för varje år skulle utses minst tolv nämndemän. Mellan dessa skulle domaren fördela tjänstgöringen

Process-
reformför-
slagens
ställning till
frågan om
nämnde-
männens
antal.

efter som lämpligast funnes. Högst fem och minst tre nämndemän skulle på en gång tjänstgöra i rätten.

I *nya lagberedningens* betänkande (1884), däri det domföra antalet nämndemän sattes till högst sex och minst tre, föreslogs, att ledamöter i nämnden skulle i varje domsaga väljas till ett antal av minst tolv och högst tjugofyra, vilket vederbörande domstol skulle äga att fastställa. Tjänstgöringen skulle av domstolens ordförande efter ledamöternas hörande fördelas dem emellan efter som densamma kunde med minsta olägenhet för dem ordnas. Indelningen till tjänstgöring borde ske på sådant sätt, att det endast sällan skulle behöva förekomma, att vid uppskov i ett mål ny ledamot skulle behöva inträda i nämnden.

Förstärkta lagberedningen (1887), som uttalade sin anslutning till den av nya lagberedningen i principbetänkandet förordade — — — grundsats, att, såvitt möjligt, ett måls handläggning från början till slut bör övervaras av samma nämndemän, och som ansåg nedsättning av det domföra antalet under fem icke böra ske, föreslog, att det högsta antalet nämndemän som finge väljas inom varje domkrets skulle sättas till trettiosex.

I *processkommissionens* betänkande (1926) har föreslagits, att antalet nämndemän skulle bestämmas av Konungen särskilt för varje tingslag och bero på det antal domstolssammanträden under året, vid vilka nämnd skulle närvara, och den arbetsbörda, som ansåges kunna åläggas nämndemännen. Med utgångspunkt från att varje nämndeman borde få tjänstgöra högst femton dagar om året, har processkommissionen — som föreslagit det domföra antalet till fem — beräknat, att i en genomsnittlig domsaga antalet nämndemän skulle bli omkring fyrtiofem.

I *kungl. propositionen nr 80 till 1931 års riksdag* angående huvudgrunderna för en rättegångsreform föreslogs det domföra antalet nämndemän fastställt till åtta, därvid framhölls, att för utökning av antalet tingslagssammanträden samt möjliggörande av lämplig arbetsfördelning inom nämnden det antal nämndemän, som skulle utses för tingslaget, alltid borde sättas ej obetydligt högre än det domföra antalet. Till denna mening anslöt sig ock riksdagen.

*Tolkningen
av RB 1:1.*

Stadgandet i 1 kap. 1 § rättegångsbalken att i häradsrätt härads hövding dömer med tolv nämndemän har varit föremål för olika tolkning. Enligt en mening innebär stadgandet att i tingslag, som icke uppstått genom sammanslagning av två eller flera förutvarande tingslag ('enkla tingslag'), ej må finnas flera än tolv nämndemän. Enligt en annan tolkning reglerar stadgandet blott häradsrättens sammansättning och utgör alltså en domförhetsregel, i vilket avseende den kompletteras av bestämmelsen i 23 kap. 1 § rättegångsbalken att häradsrätten är fullsuten med sju nämndemän.

Ända ifrån äldsta tid har i vårt land nämnden i allmänhet varit sammansatt av tolv nämndemän. 1734 års lag medförde alltså härutinnan

icke någon förändring i vad redan tidigare varit gällande. I förarbetena till lagen förekommer intet som kan föranleda till antagande, att lagstiftaren tänkt sig annat än att det samtidigt skulle finnas just tolv nämndemän i varje häradsrätts domkrets, och något behov av ett större antal nämndemän har säkerligen icke förefunnits vid lagens tillkomst. Efter orden innefattar lagrummet emellertid allenast ett stadgande om det antal nämndemän som samtidigt skall sitta i rätten.

Lagkommittén synes i sitt förslag till rättegångsbalk hava utgått från att 1 kap. 1 § rättegångsbalken i 1734 års lag endast avsåge att angiva det antal nämndemän, som vid visst tillfälle skulle tjänstgöra i rätten. Däremot synas uttalanden i förarbetena till 1872 års förordning innebära, att lagrummet ansetts hava begränsat nämndemännens antal till tolv även med hänsyn till det antal som överhuvud skulle finnas i varje domkrets.

Praxis har i viss utsträckning anslutit sig till uppfattningen att stadgandet om tolv nämndemän i berörda lagrum endast har karaktären av en domförhållsregel. I åtskilliga enkla tingslag utses nämligen flera än tolv nämndemän. Anledningen härtill torde i allmänhet vara att tjänstgöringsskyldigheten efter ikraftträdandet av 1872 års förordning blivit alltför betungande för att kunna fullgöras av blott tolv nämndemän. I ett eller annat fall befinnes anledningen vara den, att varje socken tillåtit välja egen nämndeman. Häradsrätterna torde i de angivna fallen med stöd av kungl. brevet den 12 februari 1824 hava ansett sig berättigade att fastställa antalet nämndemän högre än till tolv. I intet fall torde Kungl. Maj:ts medgivande härtill hava inhämtats.

Frågan om nämndemännens tjänstgöring har på senare tid bragts under Kungl. Maj:ts övervägande särskilt genom yttranden, som Svea hovrätt den 19 september 1926 och den 27 januari 1927 avgivit rörande frågan om tätare tingssammanträden i häradsrätterna. I det förra yttrandet anförde hovrätten bland annat:

*Svea hov-
rätts initia-
tiv.*

Om man ej ville vedervåga nämndens nuvarande ställning och utsätta sig för risken att nämndemännen nedsjönke till ett slags betydelselösa tingsvittnen, borde det tillses, att hinder ej mötte för sådant anordnande av nämndens tjänstgöring, att 1) vid handläggning av vart och ett av de särskilda målen och ärendena i nämnden sätte ledamöter med kännedom om de lokala och personliga förhållanden, som kunde vara av betydelse för detta måls eller ärendes behandling, samt 2) i måls eller ärendes fortsatta handläggning deltog samma nämndemän, som förut övervarit handläggningen.

I yttrandet den 27 januari 1927 betonade hovrätten vikten av vad hovrätten i sitt tidigare yttrande framhållit samt anförde vidare:

Ansågs man, i likhet med hovrätten, att ett försvagande av nämndens sakliga kompetens och auktoritet innebure en väsentlig förlust för vårt rättegångsväsen, vore det angeläget, att nämndens ställning icke sattes på spel genom en fördelning av nämndemännens tjänstgöring, som ej toge sikte på de av hovrätten framhållna omständigheterna. Erfaren-

heten visade emellertid, att detta förhållande ingalunda överallt stode klart för dem, som bestämde om nämndemanstjänstgöringens fördelning. Hovrätten erinrade om att processkommissionen i sitt betänkande påpekat — med framhållande hurusom nämndens betydelse mångenstädes kommit att försvagas i samband med sammanslagning av tingslag — att, medan nämndemännens antal efter en sammanslagning vanligen bibehållits oförändrat, en sådan arbetsfördelning mellan dem icke sällan gjorts, att i allmänhet åtminstone de flesta av de vid ett måls avdömande tjänstgörande nämndemännen icke mera än delvis övervarit målets handläggning. Att så vore fallet ansåge hovrätten sig kunna vitsorda. Men ej mindre betänkligt vore, att man på många håll syntes sakna insikt om angelägenheten av att vid tjänstgöringens fördelning behovet av representation för de särskilda delarna av ett tingslag bleve så långt som möjligt tillgodosett. En väsentlig ändring till det bättre syntes härutinnan ej kunna påräknas utan ett ingripande av lagstiftningen. De nu gällande bestämmelserna, som härvidlag helt lade avgörandet i häradshövdingens hand, syntes böra ersättas av föreskrifter, som fastslog de principer, man ansåge önskvärda, och undanröjde vissa hinder för en rationell tjänstgöringsfördelning, som de nu gällande bestämmelserna medförde. Hit räknade hovrätten de bestämmelser i 1 kap. 1 § rättegångsbalken, som syntes innebära, att en valkretsindelning för nämndemansval skulle byggas på enmansval i varje valkrets, en anordning, som i hög grad försvårade möjligheten att låta nämndemän från en och samma trakt växelvis tjänstgöra i rätten.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde hovrätten, att Kungl. Maj:t, oberoende av den behandling, som komme att ägnas frågan om tingslags sammanslagning eller tätare sammanträden i bestående tingslag, måtte med det snaraste till legislativ behandling upptaga frågan om fördelning av tjänstgöringen mellan nämndemännen i tingslag, där deras antal överstege tolv.

Jämväl i sitt den 3 juni 1927 avgivna yttrande i anledning av processkommissionens betänkande har Svea hovrätt — efter att hava erinrat, att nämndemännens fördelning till tjänstgöring enligt betänkandet, likasom enligt gällande lag, skulle verkställas av rättens ordförande efter samråd med nämnden samt att några principer som därvid skulle läggas till grund icke angivits — framhållit, att erfarenheten visade angelägenheten av att i lagen utsattes vissa allmänna grunder för fördelningen. Enligt hovrättens mening borde det åläggas ordföranden att vid fördelningen taga i betraktande vikten av att 1) i handläggning och avdömande såvitt möjligt deltog samma nämndemän, som tidigare övervarit handläggningen, och 2) de olika trakterna inom tingslaget vore vid varje särskilt rättegångstillfälle företrädade i nämnden.

Utredning
angående
nämnde-
männens
antal och
tjänstgöring.

Genom skrivelse den 23 september 1926 anmodade chefen för justitiedepartementet samtliga domhavande att inkomma med uppgift angående nämndemännens antal inom varje tingslag samt angående principerna för nämndens tjänstgöringsskyldighet. De med anledning härav inkom-

na uppgifterna blevo föremål för bearbetning inom departementet Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 november 1930 tillkallade jag härefter presidenten K. Schlyter att inom departementet biträda med behandling av bland annat frågan om lämplig fördelning av tjänstgöringen mellan nämndemännen vid häradsrätterna. Med utredningen avsågs i första hand att undersöka huruvida — på sätt redan skett i ett flertal tingslag — nämndemännens antal och tjänstgöring kunde så bestämmas, att samma nämndemän i regel komme att deltaga i varje särskilt måls handläggning från början till slut, en anordning som i förening med genomförandet tillika av principen om samme ordförande i ett och samma mål skulle vara av stort värde för rättsskipningen.

Sedan den sakkunnige i en den 12 mars 1931 till chefen för justitiedepartementet avlåten skrivelse anhållit, att häradshövdingarna måtte beredas tillfälle att avgiva yttranden samt inkomma med upplysningar i vissa avseenden, anmodade jag genom skrivelse den 16 mars 1931 rikets häradshövdingar att till justitiedepartementet inkomma med yttranden och uppgifter i de angivna hänseendena.

Antalet nämndemän inom rikets 186 tingslag växlar mellan 10 och 48 på sätt nedanstående tablå närmare utvisar.¹

Antal nämndemän	10	12	14	15	16	17	18	19	20	22	24	27	30	31	32	33	34	36	43	47	48	S:a
Antal tingslag under																						
Svea hovrätt	—	64	2	—	2	1	—	—	—	1	13	—	1	1	—	—	—	16	1	1	2	105
Göta hovrätt	2	27	3	1	1	1	1	3	2	9	3	—	—	—	3	1	1	3	—	—	—	62
Skånska hovrätten	—	5	1	—	4	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	19
S:a tingslag	2	96	6	1	7	3	1	1	3	3	28	3	1	1	3	1	1	21	1	1	2	186

Utredningens
resultat.

Antal nämndemän.

I 96 av de 105 tingslagen inom *Svea hovrätts* domvärjo är vid ordinarie tingssammanträden eller lagtima ting antalet samtidigt i rätten tjänstgörande nämndemän i allmänhet 12. I 2 tingslag växlar antalet mellan 9 och 12, och i 7 tingslag utgör det 8, 10 eller 11. I 38 av de 62 tingslagen under *Göta hovrätt* tjänstgöra samtidigt i regel 12 nämndemän, i återstående 24 tingslag 8—10 nämndemän. Högsta antalet samtidigt tjänstgörande nämndemän i de 19 tingslagen inom *Skånska hovrättens* domvärjo är 9. Detta antal förekommer i 3 tingslag. 8 nämndemän tjänstgöra samtidigt i 15 tingslag och i ett tingslag tjänstgöra 8 nämndemän den ena och 9 den andra rättegångsdagen varje sammanträde.

Antal samtidigt tjänstgörande.

Med avseende å ordningen för nämndemännens tjänstgöring vid allmänna tingssammanträden eller lagtima ting hänvisas till en med led-

Ordningen för nämndemännens tjänstgöring.

¹ Vid tablåns upprättande har hänsyn ej tagits till förändringar fr. o. m. år 1932.

ning av senast tillgängliga uppgifter¹ upprättad sammanställning, vilken torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet.

Av sammanställningen framgår, att uti ifrågavarande hänseende tre olika huvudgrupper av tingslag kunna särskiljas.

1) I 85 av de tingslag, där nämndemännens antal uppgår till 12 (61 tingslag under Svea hovrätt, 24 under Göta hovrätt), samt i de 2 tingslag under Göta hovrätt, där allenast 10 nämndemän äro utsedda, tjänstgöra alla tingslagets nämndemän principiellt alltid i rätten.

2) Uppdelning av nämndemännen i särskilda grupper, som turvis tjänstgöra, förekommer i sammanlagt 72 tingslag, därav 32 tingslag under Svea hovrätt, 28 under Göta hovrätt och 12 under Skånska hovrätten.

3) 27 tingslag kunna icke hänföras till någon av de båda första grupperna. Tjänstgöringsförhållandena i dessa tingslag överensstämja därintinnan, att nämndemännen (eller vissa av dem), med tillämpning av växlande principer i olika tingslag, i tur och ordning befrias från tjänstgöring vid vissa tingslagssammanträden eller å vissa rättegångsdagar.

Till den *första huvudgruppen* tingslag höra bland annat samtliga de 11 tingslag — alla under Svea hovrätt — där ting hållas i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 1 § rättegångsbalken. I denna huvudgrupp är tydligen önskemålet om kontinuitet i nämndens sammansättning fullt tillgodosett, under förutsättning att verkligen alla 12 nämndemännen utan avbrott tjänstgöra.

En undersökning av de principer, i enlighet varmed nämndemännens tjänstgöring reglerats i den *andra huvudgruppen* tingslag, visar, att i ej mindre än 18 tingslag under Svea hovrätt och i 14 tingslag under Göta hovrätt nämndemän från viss del av tingslagen (i de flesta fall ett förutvarande tingslag) vid alla sammanträden tjänstgöra å viss rättegångsdag eller vissa rättegångsdagar, vartill målen från samma del av tingslaget då förläggas. Efter enahanda grunder, endast i vissa hänseenden modifierade, är tjänstgöringen ordnad i ytterligare 5 tingslag under Svea hovrätt och ett under Göta hovrätt. I de övriga hithörande tingslagen under Svea och Göta hovrätter — där alltså 'lokala nämnder' icke förekomma — hava nämndemännen fördelats på två eller tre grupper (i ett fall — Askimsdomsagan — fyra grupper), varje grupp bestående av representanter för olika delar av tingslagen. Dessa grupper hava sedan på sätt sammanställningen närmare utvisar indelats antingen till oavbruten tjänstgöring vid alla sammanträden under viss tidsperiod (t. ex. ett ting, ett eller två år) eller ock till tjänstgöring vartannat eller vart tredje (respektive vart fjärde) sammanträde. I vissa av de tingslag, där tjänstgöringen ordnats på sist angivet sätt, inträffar ofta nog, att under ett och samma måls handläggning vid skilda rättegångstillfällen helt olika grupper av nämndemän tjänstgöra i rätten. — 'Lokala nämnder' anlitas endast i ett av de till andra huvudgruppen hänförliga tingslagen inom Skånska hovrättens domvärjo. I 8 av de övriga tingslagen tjänstgör en nämndemansgrupp å viss rättegångsdag antingen under ett år eller ett ting i följd. Oavbruten tjänstgöring för viss grupp vid alla sammanträden under ett ting förekommer i ett tingslag och i de 2 återstående

¹ I regel avse dessa icke senare tid än år 1931.

tingslagen äro de olika grupperna indelade till tjänstgöring vid vissa sammanträden.

Beträffande tjänstgöringen å slutsammanträden i de till förevarande huvudgrupp hörande tingslag, där olika grupper av nämndemän vid de allmänna sammanträdena tjänstgöra å var sin rättegångsdag, innefattar den föreliggande utredningen icke fullständiga uppgifter. I ett betydande antal tingslag komma samtliga de nämndemän, som tjänstgjort under tingen, tillstådes vid slutsammanträdena för att deltaga i avdömande av mål, vilkas handläggning de övervarit. Lika vanligt synes emellertid vara, att den vid slutsammanträden tjänstgörande nämnden sammansättes av representanter för de olika grupper, som varit i tjänstgöring å de ordinarie rättegångsdagarna under tingen.

Vidare må nämnas, att i åtskilliga tingslag, där nämndemännens antal är så stort, att vissa av dem under en längre period (t. ex. ett ting, ett år) befrias från tjänstgöring vid allmänna sammanträden, dessa i stället inkallas att fullgöra förekommande tjänstgöring vid rannsakingar och andra extra förrättningar.

Till den tredje huvudgruppen tingslag hava hänförts dels 3 tingslag, som stå tingslagen i den första huvudgruppen mycket nära, i det att i dessa 3 tingslag, där 14 eller 16 nämndemän finnas, 10 av nämndemännen äro ständigt tjänstgörande, medan de övriga tjänstgöra turvis. Vidare hava till förevarande huvudgrupp räknats 2 tingslag, där tjänstgöringen ordnats på liknande sätt som i tingslagen tillhörande andra huvudgruppen: nämndemännen hava indelats i grupper, som tjänstgöra i ena tingslaget å var sin rättegångsdag och i det andra tingslaget vid vartannat sammanträde, men deras antal har uti intetdera tingslaget varit tillräckligt för att tillåta bildande av självständiga grupper, varför tjänstgörande gruppen alltid får utfyllas med till gruppen icke hörande nämndemän. I 11 av de till tredje huvudgruppen hörande tingslagen (3 under Svea hovrätt, 3 under Göta hovrätt och 5 under Skånska hovrätten) är nämndemännens antal ej högre än 12. Vid sådant förhållande måste, huru än tjänstgöringen ordnas, en viss kontinuitet i nämndens sammansättning alltid förefinnas. Fritagna från tjänstgöring under varje sammanträde eller rättegångsdag äro: i ett av dessa tingslag 2 nämndemän, i ett annat 3 nämndemän och i de övriga 9 tingslagen 4 nämndemän. I åtminstone 2 av tingslagen deltaga emellertid alla 12 nämndemännen i den överläggning till utslag, som å varje sammanträdes första rättegångsdag föregår den egentliga handläggningen. I vissa av tingslagen är en indelning av de 12 nämndemännen genomförd, exempelvis sålunda att samma 8 nämndemän komma att tjänstgöra 3 eller 4 sammanträden i följd. På andra håll åter tillämpas för tjänstgöringen turistor, åsyftande att under ett år så likformigt som möjligt å de enskilda nämndemännen utskifta de tjänstgöringsfria dagarna. I övrigt hänvisas beträffande tingslagen i förevarande huvudgrupp till de i sammanställningen lämnade uppgifterna.

Det sammanlagda antalet nämndemän i hela landet utgör 3,516. Vid en undersökning av huru stort antal ordinarie rättegångsdagar dessas tjänstgöring i genomsnitt plägar omfatta under ett år¹ finner man en växling

¹ Vid undersökningen — som avser förhållandena under år 1931 — medräknas alltså ej dagar, då slutsammanträden, rannsakingar och andra extra förrättningar eller sammanträden med tremansnämnd hållas.

mellan ej fullt 2 och något över 22 rättegångsdagar. Bortsett från de 11 tingslag, vart och ett med 12 nämndemän, där gamla tingsordningen alltjämt tillämpas, hava 205 nämndemän, motsvarande cirka 6 procent av hela antalet, en årlig tjänstgöring som understiger 5 dagar. För 808 nämndemän (cirka 23 procent) är årliga antalet ordinarie rättegångsdagar 5, för 660 nämndemän (cirka 19 procent) överstiger det 5 men uppgår ej till 10. Det vanligaste är 10 dagars tjänstgöring, som 1,196 nämndemän (cirka 34 procent) hava att fullgöra. Vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet än 10 dagar hava 515 nämndemän (cirka 14.5 procent).

*Lagutkast
och prome-
moria.*

Med beaktande av det inkomna utredningsmaterialet utarbetades inom justitiedepartementet ett utkast till *lag om antalet nämndemän i vissa tingslag* med tillhörande *promemoria*, varöver genom remisser den 15 december 1931 yttranden infordrades från rikets hovrätter, häradsrätter och häradshövdingar, varjämte tillfälle bereddes föreningen Sveriges häradshövdingar att inkomma med utlåtande. Utkastet torde få såsom bilaga åtfölja detta statsrådsprotokoll.

*Inkomna
utlåtanden.*

Det övervägande flertalet av de myndigheter, som på grund av remisserna avgivit utlåtanden, däribland de tre hovrätterna, tillstyrka, att lagutkastet lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

*Bestämman-
det av antalet
nämndemän.*

I fråga om den föreslagna befogenheten för Kungl. Maj:t att bestämma antalet nämndemän i varje tingslag har utkastet i de allra flesta yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Därvid har bland annat av Svea hovrätt framhållits angelägenheten av att största möjliga hänsyn tas till ortsbefolkningens önsknings. I några yttranden uttalas, att i blivande lagtext uttryckligen bör angivas antingen att ändring av nuvarande nämndemansantal kräver initiativ av vederbörande häradsrätt eller ock att häradsrättens yttrande skall inhämtas över väckt förslag till förändring av antalet.

I den remitterade promemorian anfördes i fråga om nämndemännens antal följande:

I ett stort antal tingslag förhindrades eller försvårades en rationell fördelning av nämndemännens tjänstgöring därigenom, att deras antal vore antingen för stort eller för ringa. Vid ordnandet av nämndens tjänstgöring måste beaktas å ena sidan, att tjänstgöringen i nämnden ej borde göras allt för betungande för den enskilde nämndemannen, å andra sidan att antalet nämndemän ej borde sättas så högt, att den enskilde nämndemannen ej erhöles tillräcklig erfarenhet. Såsom en lämplig genomsnittlig arbetsbörda betraktades allmänt att varje nämndeman — utöver tjänstgöring vid rannsakingar och andra extra förrättningar — erhöles tjänstgöring vid allmänna tingssammanträden en rättegångsdag i månaden, dock med möjlighet till jämkning allt efter tingsresornas längd och andra lokala förhållanden. Det erforderliga antalet nämndemän i varje tingslag måste

med denna utgångspunkt bliva beroende av antalet allmänna rättegångsdagar inom tingslaget.

I åtskilliga yttranden av häradsrätter och häradshövdingar i domsagor med relativt stort antal nämndemän uttalas önskemål om att det nuvarande antalet måtte få bibehållas, enär fara förefinnes för att i annat fall tjänstgöringen skall bliva så betungande, att svårigheter för en god rekrytering av nämnden komma att uppstå. I något yttrande framhålles, att en tjänstgöringsskyldighet av sex rättegångsdagar om året måste anses fullt tillräcklig. Från andra tingslag åter, där ej flera än tolv nämndemän finnas, uttalas, att en ökning av nämndemännens antal lätteligen kan medföra rekryteringssvårigheter och dessutom kan få till följd att nämndemansuppdraget mister något av den aktning det av ålder åtnjuter. I yttranden från åtskilliga häradsrätter, där tjänstgöringsskyldigheten för närvarande överstiger den genomsnittliga, betonas, att nämndemännen även för framtiden gärna vilja tjänstgöra i samma utsträckning som förut samt att en ökning av antalet nämndemän därför ej behöver ifrågakomma. Ett flertal häradsrätter och häradshövdingar hava emellertid framhållit såsom önskvärt, att ökning av nämndemännens antal kommer till stånd. För fall, då minskning av nuvarande nämndemansantal må komma att beslutas, erinras i några yttranden att nämndeman ej bör vara skyldig att avgå från sin befattning förrän vid utgången av den valperiod, för vilken han blivit utsedd.

Med avseende å den i andra punkten av lagutkastet upptagna bestämmelsen, enligt vilken fördelning av nämndemännens tjänstgöring skulle ske därest i tingslaget funnes minst fjorton nämndemän, angavs i promemorian, att detta antal vore en förutsättning för att nämndemännen skulle kunna uppdelas i särskilda grupper att turvis tjänstgöra. I anslutning härtill anfördes i promemorian:

När fördelning av tjänstgöringen kan äga rum.

Där nämndemännens antal bibehålles vid tolv, kunna emellertid tydligen några nämndemän utan olägenhet periodvis (t. ex. under ett helt ting i följd) befrias från tjänstgöring. Uppenbarligen har häradshövdingen att även där så sker vaka över att nämndemännen icke genom någon inbördes fördelning av tjänstgöringen äventyra kontinuiteten i nämndens sammansättning.

Svea hovrätt ifrågasätter, huruvida icke bestämmanderätt uttryckligen borde tillerkännas häradshövdingen även för sådana i promemorian avsedda fall, då inom en tolvmannanämnd vissa nämndemän skola periodvis befrias från tjänstgöring. Hovrätten framhåller, att när helst regler erfordras angående tjänstgöringens fördelning, avgörandet synes böra ankomma på häradshövdingen.

Beträffande principerna för fördelning av nämndemännens tjänstgöring samt sättet för dessa principers genomförande anfördes i promemorian:

Tjänstgöringens fördelning.

I de domsagor där hänsyn redan tagits till önskvärdheten av kontinuitet i nämndens sammansättning, har man i allmänhet sökt uppnå sådana på det sätt, att nämnden indelats i grupper och att varje grupp tjänstgjort å viss rättegångsdag under varje tingssammanträde, i samband varmed det iakttagits att uppskov i målen ägt rum till motsvarande rättegångsdag. — — —

Principen att såvitt möjligt samma nämndemän böra tjänstgöra under varje måls hela handläggning har kommit till positivt uttryck i lagutkastet. För uppnående av detta önskemål bör varje grupp nämndemän indelas till tjänstgöring å rättegångsdagar med mellanrum motsvarande den tid ett mål sedvanligen uppskjutes (alltså i regel fyra veckor). Föreskriften utesluter uppenbarligen icke att i undantagsfall — när på grund av måls synnerligen brådskande beskaffenhet eller av annan orsak uppskov äger rum på kortare eller längre tid än fyra veckor — annan nämnd kan komma att delta i målets fortsatta handläggning.

I promemorian yttrades vidare:

I många domsagor har det visat sig möjligt att vid nämndens indelning till tjänstgöring beakta ett annat av Svea hovrätt i ovannämnda yttranden framhållet önskemål, nämligen att i nämnden måtte sitta ledamöter med kännedom om de lokala och personliga förhållanden som kunna vara av betydelse för de olika målens eller ärendenas behandling. Detta önskemål har i en del fall tillgodosetts på det sätt, att när ett tingslag uppstått genom sammanslagning av flera tidigare tingslag, de förutvarande olika nämnderna bibehållits såsom tjänstgörande å var sin rättegångsdag, till vilken då målen från de förutvarande skilda tingslagen alltjämt förlagts. I andra fall har en allsidig sammansättning av nämnden åvägabragts på det sätt, att det tillsetts att i varje grupp av nämndemän funnits representanter för tingslagets olika delar. — — — Även utan särskild lagbestämmelse synes kunna förväntas att häradshövdingarna vid nämndemännens indelning till tjänstgöring beakta angelägenheten av att — där icke lokala nämnder anlitas för mål från olika delar av tingslaget — inom varje grupp av nämndemän tingslagets olika delar bliva så likformigt som möjligt representerade.

Svea hovrätt har i denna del anfört:

Vad angår fördelningen av nämndemännens tjänstgöring, har hovrätten redan i sitt i den vid utkastet fogade promemorian omnämnda utlåtande den 27 januari 1927 framhållit, att de nu gällande bestämmelserna angående fördelningen av nämndemännens tjänstgöring, vilka bestämmelser helt lägga avgörandet i häradshövdingens hand, syntes böra ersättas av föreskrifter, som fastslog de principer, man ansåge böra komma till användning vid sagda fördelning. Den fortgående sammanslagningen av tingslag till större enheter och ökningen av antalet rättegångsdagar vid vissa häradsrätter gör behovet av sådana föreskrifter allt mera kännbart.

Såsom ledande principer vid lösningen av denna fråga har hovrätten uti sina i promemorian omnämnda yttranden den 19 augusti 1926 och den 27 januari 1927 angivit, att det borde tillses, att 1) vid handläggningen av vart och ett av de särskilda målen och ärendena i nämnden sutt ledamöter med kännedom om de lokala förhållanden, som kunde vara av betydelse för detta måls eller ärendes behandling, samt 2) i måls eller ärendes fortsatta handläggning deltog samma nämndemän, som förut

övervarit handläggningen. Av de nu angivna principerna har allenast den sistnämnda kommit till uttryck i den föreslagna lagtexten. Beträffande den förstnämnda uttalas i promemorian, bland annat, att det utan särskild lagbestämmelse kunde förväntas, att häradshövdingarna vid nämndemännens indelning till tjänstgöring beaktade angelägenheten av att — där icke lokala nämnder anlätades för mål från olika delar av tingslaget — inom varje grupp av nämndemän tingslagets olika delar bleve så likformigt som möjligt representerade. Såvitt angår förhållandena inom Svea hovrätts domvärjo, lärer detta uttalande för närvarande äga sin riktighet; i de yttranden, som av häradshövdingar och haradsrätter avgivits i nu förevarande lagstiftningsärende, betonas flerstädes denna princip stora vikt och betydelse för upprätthållande av nämndens nuvarande ställning och för rättsvärden i det hela. Om emellertid, på sätt lagförslaget innebär, grundsatsen 'samma mål, samma nämnd' lagfästes, medan betydelsen av nämndemännens personal- och lokalkännedom ej på lika auktoritativt sätt understrykes, kan det befaras, att den senare grundsatsen efter hand förlorar sin livskraft. Hovrätten finner det därför angeläget, att båda de nämnda principerna vinna erkännande i lagtexten vid sidan av varandra. Lika litet i ena som i andra fallet kan fråga bli om en undantagslös regel; vad som kräves är allenast legislativt erkännande åt önskemål av principiell natur, vilka skola förverkligas, så långt förhållandena det medgiva.

I förslaget har på goda grunder undvikits detaljerad reglering av det föreliggande ämnet. Utan att ifrågasätta någon ändring härutinnan har hovrätten funnit sig böra uttala följande angående de nämnda grundsatsernas genomförande i praktiken.

Vad särskilt angår kravet på personal- och lokalkännedom hos nämnden, gör detta sig uppenbarligen ej med samma styrka gällande vid alla slags mål och ärenden. Denna omständighet bör i tillämpningen vinna beaktande i sådana fall, då ett strängt upprätthållande av grundsatsen i fråga skulle bli allt för betungande för nämndemän från viss del av tingslaget. Om ett tingslag gränsar intill en stor stad och häradsrättens föredragningslistor till mycket väsentlig del upptaga trafik- och andra förseelser, förövede i de trakter, som ligga närmast staden, kan det tydligen ej giva anledning till berättigad anmärkning, om dylika mål, där personal- och lokalkännedomen ofta spelar en mera underordnad roll, till vinnande av jämnare arbetsfördelning inom nämnden handläggas och avgöras, oaktat ingen nämndeman från orten är närvarande. Huru i detta och andra liknande hänseenden skall förfaras, blir i sista hand en lämplighetsfråga.

De nu ifrågavarande frågorna framställa sig för närvarande allenast i tingslag, som bildats genom sammanslagning av två eller flera enkla tingslag. Förenämnda principer hava i dessa sammanslagna tingslag förverkligats på skilda sätt. På sina håll är tjänstgöringen så fördelad, att å varje särskild rättegångsdag tjänstgöra uteslutande nämndemän från visst eller vissa av de gamla tingslagen och handläggas uteslutande eller företrädesvis mål och ärenden, som anknyta sig till samma tingslag. Handläggningen uppskjutes vid behov till motsvarande dag å ett följande sammanträde, då nämnden har enahanda sammansättning. I andra fall, där nämndens sammansättning likaledes växlar från dag till dag under ett och samma tingssammanträde, tillgodoses kravet på nödig lokal- och personalkännedom på det sätt, att nämnden varje dag

består av representanter för skilda delar av tingslaget, vid vilket förhållande hinder tydligen ej möter att viss dag handlägga mål och ärenden från vilken del av domsagan som helst. — — —

I vissa tingslag har frågan om fördelningen av nämndemännens tjänstgöring lösts på ett väsentligen avvikande sätt. Tingslagets samtliga nämndemän hava indelats i två grupper, vardera representerande tingslagets skilda delar, och viss grupp tjänstgör oavbrutet ett helt ting eller ett helt år, varefter den avlöses av den andra gruppen. Sin grund har denna anordning vanligen däruti, att en växling i nämndens sammansättning från dag till dag till följd av besvärliga och dyrbara kommunikationer skulle vara allt för betungande. Enligt hovrättens mening är en sådan fördelning av arbetet att föredraga, som ej medför långvariga uppehåll i den särskilde nämndemannens tjänstgöring, och den nu senast berörda metoden bör därför komma till användning blott där det finnes påkallat av särskilda lokala hänsyn.

I fråga om sammanträden med tremansnämnd kan naturligtvis kravet på personal- och lokalkännedom hos de tjänstgörande nämndemännen icke upprätthållas.

Mot själva principen att såvitt möjligt samma nämndemän böra tjänstgöra under varje måls hela handläggning hava endast i undantagsfall erinringar framställts. Då så skett har gjorts gällande, att principen saknade större praktisk betydelse samt att genom den i 23 kap. 2 § rättegångsbalken stadgade skyldigheten för häradshövding att vid överläggning till dom 'underrätta nämnden om saken och de skäl däri äro, så ock vad lag i ty fall säger' redan vore på bästa sätt sörjt för att nämnden bibringades en riktig uppfattning av varje särskilt mål. — Å andra sidan anföres av häradshövdingar i domsagor, där en omläggning av nämndemännens tjänstgöring i riktning mot fullständig eller ökad kontinuitet på senare tid verkstälts, att omläggningen verkat befrämjande å nämndemännens intresse och ökat värdet av deras deltagande i rättskipningen.

I åtskilliga yttranden, däri kontinuitetsprincipen erkännes vara riktig och dess allmänna genomförande eftersträfvansvärt, framhålles emellertid, att ett strängt genomförande av densamma skulle göra nämndemansbesväret alltför betungande och föranleda att hävdvunna och lämpliga anordningar av tjänstgöringen finge övergivas. Med hänsyn härtill har från olika håll det önskemål framställts, att genom omformulering av tredje punkten i lagtexten tydligare än som skett måtte framhåvas, att med det däri innefattade stadgandet icke avses fastslående av en undantagslös regel.

Samtidigt har i yttranden från flera domsagor anförts, att tillfredsställande kontinuitet i nämndens sammansättning där kunnat uppnås med tillämpning av andra principer för tjänstgöringens fördelning än de i promemorian närmast förordade. Exempelvis har i en domsaga, där fjorton nämndemän finnas, tjänstgöringen ordnats så, att nio nämndemän samtidigt tjänstgöra i rätten samt att en av dessa för varje sam-

manträde utbytes mot en annan. Varje nämndeman har på detta sätt att tjänstgöra under 9 sammanträden i följd samt vinner befrielse från tjänstgöring under 5 sammanträden i följd.

En ofta återkommande synpunkt är att nämndemännen, särskilt i domsagor där tingsresorna äro långa och tidsödande, äro avsevärt mera betjänta av att få tjänstgöra vid färre allmänna sammanträden två (eller flera) rättegångsdagar i följd än att tjänstgöringsskyldigheten skall omfatta endast en rättegångsdag vid varje sammanträde. Det framhålles jämväl, att det allmännas kostnader i form av reseersättningar till nämndemännen i det förra fallet bliva betydligt mindre.

I ett flertal yttranden, stammande från tingslag där 12 nämndemän samtidigt bruka tjänstgöra i rätten, uttalas att någon ändring härutinnan ej bör ifrågakomma. I några av dessa yttranden påpekas, att nämndens inflytande och betydelse i väsentlig grad vilar på att den är sammansatt av så många som tolv nämndemän. Från vissa tingslag, särskilt i de nordligare delarna av landet, framhålles, att det med hänsyn till tingslagens stora omfattning ofta måste framstå såsom ett ofrånkomligt krav, att tingslagsbefolkningen ständigt blir företrädd i nämnden av så många nämndemän som möjligt, detta så mycket mera som flertalet s. k. småprotokollsärenden ombesörjes av nämndemän. Från en norrländsk domsaga med tingsställe förlagt till stad anföres jämväl, att hänsyn måste tagas till att tingsresorna ofta äro nämndemännens enda stadsresor, därvid de hava en mängd ärenden att ombesörja, samt att de till tjänstgöring å en rättegångsdag indelade nämndemännen därför måste vara tillräckligt många för att kunna avlösa varandra i rätten.

Att det antal nämndemän, som bör vara att påräkna såsom tjänstgörande å viss rättegångsdag, ej får sättas så lågt att det kan inträffa att på grund av uppkommande jäv eller annat hinder svårighet uppstår för upprätthållande av det domföra antalet, framhålles i flera yttranden. Göta hovrätt uttalar sålunda, att antalet ledamöter i varje tjänstgöringsgrupp bör utgöra minst åtta och styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar anser antalet ej böra sättas lägre än nio.

Då det ifrågasatts, att bestämmelserna i 1 kap. 1 § rättegångsbalken skulle innebära, att en valkretsindelning för nämndemansval skulle byggas på enmansval i varje valkrets, en anordning, som i hög grad försvårar möjligheten att låta nämndemännen från en och samma trakt växelvis tjänstgöra i rätten, framhölls i den remitterade promemorian betydelsen av att valkretsindelningen icke undantagslöst byggde på enmansval samt att i praxis också förekomme, att ett flertal nämndemän utses från valkrets bestående av en socken med ett större invånarantal. Dessa uttalanden hava icke mötts av gensaga från något håll.

I en del yttranden ifrågasattes, huruvida icke viss jämkning bör ske i tillämpningen av kontinuitetsprincipen för fall då mål från rättegångs-

dagar, å vilka olika grupper av nämndemän tjänstgjort, sättas på utslag till ett slutsammanträde. Härvidlag framhålles, att det bland annat på grund av kostnadsskäl ej synes böra ifrågakomma att till tjänstgöring vid slutsammanträdet inkalla alla de nämndemän, som tjänstgjort vid målens överlämnande till utslag, utan att det bör vara tillräckligt att den vid slutsammanträdet tjänstgörande nämnden är sammansatt av representanter för de olika grupperna.

Svea hovrätt yttrar i denna del:

Om i ena eller andra formen flera nämnder tagas i anspråk vid varje sammanträde, uppstår frågan, hur principen om kontinuitet i nämndens sammansättning skall kunna upprätthållas, då mål, som handlagts å skilda dagar, skola avdömas å slutting. Stundom löses denna fråga så att samtliga nämndemän inställa sig vid sluttinget. Anses detta alltför kostsamt eller betungande, bör såvitt möjligt iakttagas, att med den eller de nämnder, som icke skola närvara vid sluttinget, överläggning hålles i samband med målets slutliga handläggning, då avgörande i sak jämväl bör träffas, så att allenast utslagets avfattande och avkunnande uppskjutes.

Vidare framhålles i åtskilliga yttranden, att kontinuitetsprincipen under alla förhållanden måste lida inskränkning i vissa hänseenden. Såsom exempel härpå anföres, att omflyttningar i nämnden eller byten av rättegångsdagar mellan olika nämndemansgrupper vid ett årsskifte eller vid början av ett nytt ting ofta nog framstå såsom av olika skäl önskvärda, samt att det ej så sällan måste komma att inträffa att i parters eller ombuds befogade intresse ett mål uppskjutes från exempelvis första rättegångsdagen av ett tingssammanträde, då en grupp nämndemän tjänstgör, till andra rättegångsdagen under påföljande sammanträde, då en annan grupp svarar för tjänstgöringen.

Styrelsen för föreningen Sveriges häradsbövdingar har beträffande tillämpningen av det föreslagna stadgandet i tredje punkten av lagtexten anført:

Om, såsom ingalunda är ovanligt, i ett tingslag med tio allmänna sammanträden om året man i allmänhet brukar utsätta måls fortsatta handläggning icke till nästa sammanträde utan till det därpå följande, kan man enligt utkastet fördela tjänstgöringen så, att en grupp tjänstgör vartannat sammanträde och en annan grupp de övriga sammanträdena. Men i sådant fall blir det ett brott mot den åsyftade regeln att uppskjuta ett mål till nästföljande sammanträde, och ett dylikt förhållande lär väl få anses vara allt annat än önskvärt.

Några häradsbövdingar hava anført, att det kan förekomma eller att det icke sällan förekommer att mål utsätta till viss dag måste skjutas över till en följande dag eller t. o. m. från första rättegångsdagen till den tredje, i vilka fall en gruppindelning av nämndemännen för tjänstgöring olika rättegångsdagar ej skulle garantera kontinuitet inom nämnden i de särskilda målen.

Med den på min hemställan igångsatta utredningen av frågan om lämplig fördelning av tjänstgöringen mellan nämndemännen vid häradsrätterna avsågs i första hand att undersöka, huruvida — på sätt redan skett i ett flertal tingslag — nämndemännens antal och tjänstgöring kunde så bestämmas, att samma nämndemän i regel komme att deltaga i varje särskilt måls handläggning från början till slut. Den verkställda utredningen har givit vid handen, att för det åsyftade målets uppnående är önskvärt, att i lag uttryckligen fastslås ej mindre rätt för Kungl. Maj:t att i alla förekommande fall bestämma antalet nämndemän i tingslag där flera än tolv sådana erfordras, än även de principer efter vilka tjänstgöringens fördelning mellan nämndemännen bör äga rum. Därigenom att det åt Kungl. Maj:t överlättes att bestämma nämndemännens antal även i andra fall än då ett tingslag uppkommit genom sammanslagning av flera förutvarande tingslag lösas tvistefrågorna, dels huruvida i tingslag omfattande allenast ett härad antalet nämndemän över huvud kan bestämmas till högre siffra än tolv, dels ock vem bestämmanderätten härom tillkommer. I fråga om principerna för en fördelning av nämndemännens tjänstgöring synes erkännande böra beredas icke blott, såsom i det remitterade lagutkastet föreslagits, principen 'samma mål, samma nämnd' utan även, i enlighet med vad särskilt Svea hovrätt påyrkat, principen om nämndens allsidiga ortskännedom.

När det utan avgörande olägenhet med hänsyn till önskvärdheten av en jämn arbetsfördelning på de olika rättegångsdagarna av ett allmänt tings-sammanträde låter sig göra att å varje särskild rättegångsdag uteslutande anlita nämndemän från visst eller vissa av de gamla tingslagen samt uteslutande eller företrädesvis handlägga mål och ärenden som anknyta sig till samma tingslag, innebär detta otvivelaktigt ur båda de nyss angivna synpunkterna en tillfredsställande ordning. Att genomföra en dylik anordning med lokala nämnder där den icke redan på grund av gammal tradition existerar skulle emellertid nog i allmänhet visa sig förenat med betydande svårigheter. Här bör i stället den andra utvägen anlitas: man får tillse att nämnden varje rättegångsdag består av representanter för tingslagets olika delar. En anordning med lokala nämnder kan lätt tänkas komma i kollision med intresset av snabbare rättsskipning. Om man i stället för relativt få tingssammanträden, vart och ett omfattande ett flertal rättegångsdagar, önskar införa ett dubbelt eller flera gånger så stort antal sammanträden om en å två rättegångsdagar, skulle fördelen av dessa täta sammanträden i stor utsträckning neutraliseras, därest domaren vid målens fördelning mellan rättegångsdagarna ständigt skulle behöva hava för ögonen, att vid de skilda sammanträdena tjänstgjorde olika lokalbetonade nämnder. För att anföra ett exempel är det för invånarna i en till domsaga hörande större stad uppenbarligen fördelaktigare att kunna få sina mål i häradsrätten handlagda en dag i veckan, därvid staden i rätten är representerad av ett par nämndemän, än att få alla sina

mål handlagda blott en dag i månaden inför en nämnd av uteslutande invånare i staden. På grund av vad sålunda anförts bör tydligen principen om nämndens allsidiga ortskännedom vid lagens avfattning komma till uttryck i så allmänna ordalag, att båda de angivna utvägarna för principens förverkligande omfattas av lagens formulering.

För ett genomförande av principen om nämndens kontinuitet under de särskilda målens hela handläggning och avgörande torde, där ej arbetsbördan är så ringa att en tolvmannanämnd i princip kan fungera vid alla tingssammanträden, som regel krävas att nämndemän finnas till sådant antal, att de kunna uppdelas i grupper tjänstgörande å rättegångsdagar med ett mellanrum motsvarande den tid — i regel fyra veckor — ett mål vanligen uppskjutes. Med hänsyn härtill är det av vikt att i varje tingslag finnes just det antal nämndemän som erfordras för en rationell fördelning av tjänstgöringsskyldigheten. En dylik fördelning kan emellertid ifrågakomma även i tingslag med blott tolv nämndemän, såframt allas närvaro ej är behöflig för att rätten skall äga erforderlig ortskännedom. I likhet med Svea hovrätt anser jag att bestämmanderätten angående tjänstgöringens fördelning bör tillerkännas häradshövdingen — uppenbarligen efter samråd med nämnden — icke blott när nämndemännen med hänsyn till sitt antal kunna indelas i olika grupper, utan när helst regler erfordras angående tjänstgöringens fördelning.

I anslutning till vad jag sålunda anført finner jag det inom departementet upprättade lagutkastet böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet. I fråga om utkastets särskilda bestämmelser samt de däröver avgivna utlåtandena får jag anföra följande.

Vad till en början angår den Kungl. Maj:t tillagda rätten att bestämma antalet nämndemän i de olika tingslagen, torde det ligga i sakens natur, att ett ingripande från Kungl. Maj:ts sida icke bör äga rum med mindre det påkallas för tillgodoseende av rättsskipningens krav. Uppenbarligen bör största möjliga hänsyn tagas till nämndens och ortsbefolkningens önskan, att det hittillsvarande antalet nämndemän i ett tingslag icke måtte ökas, även om nämndemännen i detta tingslag härigenom komma att bliva jämförelsevis hårt betungade med tjänstgöring. Men även i fråga om minskning av nämndemännens antal bör stor hänsyn tagas till de lokala önskemålen, i den mån detta kan ske utan kränkning av den för fördelningen av nämndemännens tjänstgöring uppställda principen om kontinuitet i nämndens sammansättning. Självfallet skall varje minskning av nämndens antal genomföras efter hand i mån av nämndemäns avgång på grund av avsägelser, tjänstgöringsperiodens slut m. m. och med beaktande av att vederbörlig ortskännedom städse blir företrädd inom nämnden.

Till hovrätternas allmänna uppsiktsplikt över rättsskipningen i underdomstolarna torde, om en lagstiftning i föreslagen riktning genomföres, komma att höra att, när anledning därtill föreligger, taga initiativ till jämkning i antalet nämndemän i visst tingslag. Initiativ till ökning av

nämndemännens antal torde emellertid som regel komma att utgå från ortsmyndighet: häradsrätten eller häradshövdingen.

Någon ändring i gällande bestämmelser torde icke erfordras för tillgodoseende av önskemålet att — till underlättande av att nämndemän från samma trakt växelvis må kunna tjänstgöra i rätten — från en och samma valkrets flera nämndemän skola kunna utses.

Den från olika håll ifrågasatta jämkningen i kontinuitetsprincipens tillämpning för det fall att mål från olika rättegångsdagar sättas på utslag till ett slutsammanträde torde ej behöva sträcka sig längre än som skett i det remitterade utkastet. Tydligen bör varken å slutsammanträde eller eljest utslag *beslutas* av häradsrätten med annan nämnd än den som tjänstgjort under målets föregående handläggning. Däremot synes det ej vara erforderligt att hela nämnden återkommer för att närvara vid ett tidigare beslutat utslags *avkunnande*. Den påpekade olägenheten av att vid slutsammanträden ett flertal olika nämndemansgrupper skulle behöva sammanträda undgås, såsom Svea hovrätt påpekat, om man tager för regel att hålla överläggning i målen samma dag som de överlämnas till utslag och då träffa avgörande i sak, så att allenast utslagets avfattande och avkunnande uppskjutes. Skulle emellertid vid avfattandet av ett utslag i visst mål i enlighet med den mening som omfattats vid överläggningen rättens ordförande finna, att överläggningen i sak måste på någon punkt återupptagas, bör för dylikt undantagsfall tydligen hela den i målets tidigare handläggning deltagande nämnden kallas till slutsammanträdet.

Understundom kunna jämkningar i kontinuitetsprincipens tillämpning bliva nödvändiga, om man vill möjliggöra önskvärda omflyttningar i nämnden eller byten mellan olika nämndemansgrupper vid ett årsskifte eller vid början av ett nytt ting. Tydligt är att även eljest de talrika uppskov som förekomma i nu bestående rättegångsordning måste försvåra principens stränga upprätthållande och kunna leda till att ett inhämtande ur protokollen av utredningen i ett mål understundom, även vad nämnden angår, får ersätta det egna omedelbara tillgodogörandet av vad som förekommer inför rätten. Med rätta har ock framhållits, att syftet med den angivna principens lagfästande vore, icke att fastslå en undantagslös regel utan allenast att giva legislativt erkännande åt ett önskemål av principiell natur, vilket skulle förverkligas så långt förhållandena det medgäve. För att icke ett stadgande i angiven riktning skall framstå som undantagslös, synes i enlighet med från olika håll framställda yrkanden i lagutkastets tredje punkt böra inskjutas orden 'som regel'. I tingslag, där olika grupper av nämnden tjänstgöra var sin rättegångsdag, bör givetvis icke utan vägande skäl uppskov i mål ske till rättegångsdag då annan grupp tjänstgör.

Vad angår de olika sätten för tjänstgöringens fördelning synes, såsom Svea hovrätt framhållit, en sådan fördelning vara att föredraga, som ej medför långvariga uppehåll i den särskilde nämndemannens tjänstgö-

ring. Olika metoder kunna uppenbarligen vara lämpliga för skilda trakter av landet med deras olikartade kommunikationsförhållanden. I tätare bebyggda delar kan det lämpa sig att de olika nämndemansgrupperna tjänstgöra var sin rättegångsdag. Där mycket långa tingsresor förekomma, kan det vara lämpligare att samma nämndemän tjänstgöra ett par dagar i sträck.

Vid nämndens indelning i olika grupper kan antalet nämndemän i varje grupp med hänsyn till de lokala förhållandena i olika tingslag bestämmas olika. Tydligt bör antalet aldrig sättas lägre än åtta. Enligt min tanke torde, när ej särskilda skäl till annat föranleda, det vara tillfyllest att nio nämndemän indelas att samtidigt tjänstgöra.

Där ej flera än tolv nämndemän finnas kan tydligen någon verklig gruppindelning ej göras, utan måste, därest en fördelning av tjänstgöringen anses böra äga rum, denna ske efter andra principer. Finner härads-hövdingen att exempelvis nio av de tolv nämndemännen böra närvara vid varje tingssammanträde, kan såsom i den remitterade promemorian antydes en fördelning av tjänstgöringen ske på det sätt, att successivt tre av nämndemännen befrias från tjänstgöring under ett helt ting i följd. Även på annat sätt kan en fördelning av tjänstgöringen ske med bevarande i huvudsak av kontinuiteten i nämndens sammansättning, exempelvis så, att samma nio nämndemän tjänstgöra två sammanträden i följd och därefter i tur och ordning en nämndeman utbytes mot en annan.¹ Genomföres en sådan indelning och sker ej rubbning på grund av laga förfall eller eljest, komma alltid under minst tre sammanträden i följd att tjänstgöra samma åtta nämndemän jämte två varierande, och sju nämndemän komma alltid att vara desamma under minst fem sammanträden i följd. En dylik fördelning av tjänstgöringen kan tydligen äga rum icke blott inom en nämnd bestående av tolv ledamöter utan även inom en grupp om tolv nämndemän, t. ex. inom en lokal nämnd i ett sammanslaget tingslag. Olägenheten av de relativt långa avbrotten i enskilda nämndemäns tjänstgöring vid tillämpningen av nu antydda sätt för tjänstgöringens fördelning kan i viss mån uppvägas därigenom att nämndemännen under ledigheten från de allmänna tingssammanträdena anlitas för rannsakingar och andra extra förrättningar.

På sätt styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar erinrat, förekommer det, att även i tingslag, där häradsrätten sammanträder var fjärde vecka, mål regelmässigt uppskjutas på åtta veckor. Ett dylikt för-

¹ Indelningen åskådliggöres genom följande schema, i vilket de stora bokstäverna beteckna nämndemännen:

1:a	Sammanträdet	A	B	C	D	E	F	G	H	I	—	—	—
2:a	»	A	B	C	D	E	F	G	H	I	—	—	—
3:e	»	—	B	C	D	E	F	G	H	I	J	—	—
4:e	»	—	B	C	D	E	F	G	H	I	J	—	—
5:e	»	—	—	C	D	E	F	G	H	I	J	K	—
6:e	»	—	—	C	D	E	F	G	H	I	J	K	—
7:e	»	—	—	—	D	E	F	G	H	I	J	K	L o. s. v.

farande är med hänsyn till angelägenheten av målens skyndsamma handläggning mindre tillfredsställande och bör uppenbarligen icke läggas till grund för fördelning av nämndemännens tjänstgöring. Vidare måste såsom ett missförhållande betecknas, att till en rättegångsdag utsätts flera mål än som då kunna medhinnas. Då mål på grund härav måste skjutas över till en följande rättegångsdag, kan lätteligen växling i nämndens sammansättning komma att äga rum.

I en ny rättegångsordning torde principen 'samma mål, samma nämnd' sannolikt komma till uttryck på det sätt, att i kapitlet om domstolens sammansättning upptages ett stadgande av innebörd, att i ett måls avgörande ej få deltaga andra domare än de som övervarit hela den föregående handläggningen. En så kategorisk regel kan uppenbarligen icke nu genomföras. Med hänsyn till förevarande lagstiftnings i viss mån provisoriska karaktär torde vara lämpligt att de erforderliga nya bestämmelserna upptagas i en särskild lag. Denna torde böra erhålla till rubrik 'lag om häradsnämnds tjänstgöring'.

I enlighet med nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till lag i ämnet, avsedd att träda i kraft den 1 juli 1932.»

Föredraganden uppläser härefter ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

H. Stefenson.

Förslag
till
Lag
om häradsnämnds tjänstgöring.

Härigenom förordnas som följer:

Erfordras i tingslag flera än tolv nämndemän, bestämmer Konungen deras antal. Äro nämndemännen flera än tolv eller finnes, i tingslag med tolv nämndemän, allas närvaro i rätten ej erforderlig, fördele häradshövdingen efter samråd med nämnden tjänstgöringen dem emellan. Fördelningen bör ske så, att erforderlig ortskännedom blir företrädd inom nämnden samt att under ett och samma måls handläggning och avgörande ändring i nämndens sammansättning som regel ej kommer att äga rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Genom lagen upphäves 9 § andra stycket i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting. I tingslag där vid lagens ikraftträdande finnas flera än tolv nämndemän skola, intill dess Konungen annorlunda förordnar, nämndemän väljas till enahanda antal som tillförene.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 14 mars 1932.

Närvarande:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 26 februari 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om häradsnämnds tjänstgöring*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet fördragits av extra ordinarie hovrättsassessorn Anders Gunnar Lindskog.

Lagrådet yttrade:

Att ett mål i sin helhet handlägges och avgöres av samma personer såsom ledamöter i rätten, är en naturlig regel av principiell betydelse, från vilken avvikelse icke borde annat än av tillfälliga orsaker förekomma. I 1734 års lag förutsattes uppenbarligen, att denna regel skulle gälla även beträffande ledamöterna i häradsnämnden, och så länge häradsrättens domkrets utgjordes av det gamla tingslaget — häradet — med dess tolvmannanämnd, mötte heller ingen svårighet för dess iakttagande.

I den mån den gamla ordningen med flera tingslag inom en domsaga och allenast ett fåtal lagtima ting i varje tingslag fått vika för anspråken på snabbare rättsskipning och sammanslagning av flera härad till gemensamt tingslag med tätare tingssammanträden ägt rum, har mångenstädes nämndemännens antal kommit att ökas och fördelning av tjänstgöringen dem emellan måst vidtagas. Härav hava vissa svårigheter uppstått mot att alltjämt iakttaga angivna regel och undvika växling i nämndens sammansättning vid de olika tillfällen ett mål förekommer vid rätten. Många olika metoder hava, såsom framgår av remissprotokollet, prövats för att ordna nämndens sammansättning och tjänstgöringsskyldighet på ett sätt, som med tillgodoseende av nämnda syfte dock rättvist fördelar tjänstgöringen i nämnden och icke gör densamma för nämndemännen mera betungande än nödigt är, vare sig i fråga om tingsresor eller beträffande rättegångsdagarnas antal. Med den anord-

ningen, att skilda grupper av nämndemän tjänstgöra å olika rättegångsdagar av varje allmänt tingssammanträde, uppstå emellertid svarigheter beträffande avslutningssammanträdet för tinget, då mål som tidigare förevarit inför skilda nämnder, skola avdömas på samma dag. Att till slutsammanträdet inkalla samtliga ledamöter i dessa nämnder har mött betänkligheter särskilt av kostnadshänsyn. Enligt förslag, som framlagts av Svea hovrätt, skulle denna olägenhet kunna undgås genom att med nämnd, som ej skall komma tillstådes vid slutsammanträdet, överläggning hålles i samband med målets sista handläggning och därvid målet i sak avgöres, ehuru med utslagets avfattande och avkunnande får anstå till slutsammanträdet.

Då det i remissprotokollet heter, att tydligen varken å slutsammanträde eller eljest utslag bör *beslutas* av häradsrätten med annan nämnd än den, som tjänstgjort under målets föregående handläggning, men att det ej synes vara erforderligt, att hela nämnden återkommer för att närvara vid ett tidigare »beslutat» utslags *avkunnande*, synes dock detta uttalande vara i visst behov av förtydligande. Såsom av anförandets fortsättning framgår, avses med det tidigare »beslutet» allenast en överläggning i målet. I domboken för överläggningsdagen bör därför enligt lagrådets mening icke utslaget införas utan blott en anteckning göras därom, att överläggning skett. Sedermera författas utslaget av ordföranden och avkunnas av häradsrätten med den då tillstådesvarande nämnden. Det är denna nämnd, som med ordföranden beslutar utslaget, och den är således befogad att överrösta ordföranden samt därmed giva målet en annan utgång än den, vilken framkommit såsom resultat av omförmälda överläggning. Blott rent undantagsvis torde något sådant kunna inträffa, då för det fall, att särskilda grupper av nämndemän äro indelade till tjänstgöring å de olika rättegångsdagarna, dessa grupper tydligen böra vara representerade i nämnden vid slutsammanträdet. Skulle ordföranden vid utslagets författande finna sig icke kunna vidhålla den mening, som gjort sig gällande vid överläggningen, bör han — på sätt i remissprotokollet framhålles — inkalla hela den nämnd, med vilken han överlagt.

Det föreslagna stadgandet lämnas utan annan erinran än att det, vad tredje punkten angår, bör i redaktionellt hänseende underkastas någon jämkning.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, anmäler lagrådets den 14 mars 1932 avgivna yttrande över det den 26 februari 1932 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om häradsnämnds tjänstgöring*.

Föredraganden redogör för yttrandet samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet i sak lämnats utan anmärkning, måtte, sedan i enlighet med lagrådets hemställan viss redaktionell jämkning däri vidtagits, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik H:son Malm.

*Bilaga till
departementspromemorian.*

Utkast

till

Lag

om antalet nämndemän i vissa tingslag.

Härigenom förordnas som följer:

Erfordras i tingslag flera än tolv nämndemän, bestämmer Konungen deras antal. Där minst fjorton nämndemän äro, fördele härads hövdingen efter samråd med nämnden tjänstgöringen dem emellan. Fördelningen bör ske så, att uppskov på sedvanlig tid med måls handläggning eller utslags beslutande ej föranleder växling i nämndens sammansättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

Genom lagen upphäves 9 § andra stycket i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om härads ting. I tingslag där vid lagens ikraftträdande finnas flera än tolv nämndemän skola, intill dess Konungen annorlunda förordnar, nämndemän väljas till enahanda antal som tillförene.

Sammanställning

ang. nämndens tjänstgöring i rikets domsagor år 1931.

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämnden i tingslaget	samtidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammanträden	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annan indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Svea hovrätt.								
<i>Stockholms län.</i>								
1) Norra Roslags domsaga								
a) Frösåkers tingslag	16	12	5	5	—	—	—	1
b) Vaddö och Nordinghundra tingslag	24	12	5	10	—	1	—	—
2) Mellersta Roslags domsaga	36	12	10	30	—	1	—	—
3) Stockholms läns västra domsaga	47	12	10	30	—	1	—	—
4) Södra Roslags domsaga	36	8	10	50	—	1	—	—
5) Sollentuna och Färentuna härads domsaga	24	12 (9)	10	40	—	—	1	—
6) Södertörns domsaga	36	12 (9)	10	50	—	1	—	—
<i>Uppsala län.</i>								
7) Uppsala läns södra domsaga								
a) Trögds tingslag	30	12	10	20	—	1	—	—
b) Tiunda tingslag	36	12	10	20	—	1	—	—
8) Uppsala läns norra domsaga	36	12	10	30	—	1	—	—
<i>Södermanlands län.</i>								
9) Nyköpings domsaga								
a) Jönåkers, Rönö och Hölebo härads tingslag	36	12	5	15	—	1	—	—
b) Daga härad	12	12	5	5	1	—	—	—
10) Oppunda och Villåttinge härads domsaga								
a) Oppunda härad	17	10-11	5	15	—	—	—	1
b) Villåttinge härad	12	12	5	10	1	—	—	—
11) Livgedingets domsaga								
a) Väster- och Öster-Rekarne härads tingslag	24	12	5	10	—	1	—	—
b) Åkers och Selebo härads tingslag	24	12	5	10	—	1	—	—
<i>Gotlands län.</i>								
12) Gotlands norra härads domsaga	12	8	10	15	—	—	—	1
13) Gotlands södra härads domsaga	12	10	10	20	—	—	—	1
<i>Värmlands län.</i>								
14) Östersysslets domsaga								
a) Färnebo härad	12	12	5	5	1	—	—	—
b) Ölme, Visnums och Våse härads tingslag	36	12	5	5	—	—	1	—
15) Mellansysslets domsaga	36	12	10	20	—	—	1	—
16) Södersysslets domsaga								
a) Näs härad	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Gillbergs härad	12	12	5	5	1	—	—	—

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämndemän i tingslaget	samtidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammantraden	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annen indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
17) Nordmarks härads domsaga	12	12	10	20	1	—	—	—
18) Jösse domsaga	12	12	10	20	1	—	—	—
19) Fryksdals härads domsaga								
a) Fryksdals nedre tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Fryksdals övre tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
20) Älvdals och Nyeds domsaga								
a) Älvdals härads övre tingslag	12	12	3	—	1	—	—	—
b) Älvdals härads nedre tingslag	12	12	5	—	1	—	—	—
c) Nyeds härad	12	12	5	—	1	—	—	—
<i>Örebro län.</i>								
21) Öster-Närkes domsaga								
a) Glanshammars och Örebro härads tingslag	24	12	5	15	—	1	—	—
b) Askers och Sköllersta härads tingslag	24	12	5	10	—	1	—	—
22) Väster-Närkes domsaga								
a) Hallsbergs tingslag	48	12	10	17	—	1	—	—
b) Edsbergs härads tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
23) Nora domsaga								
a) Karlskoga härads tingslag	12	12	10	10	1	—	—	—
b) Nora tingslag	12	12	10	10	1	—	—	—
24) Lindes domsaga	36	12	10	30	—	1	—	—
<i>Västmanlands län.</i>								
25) Västmanlands västra domsaga								
a) Åkerbo och Skinnskattebergs härads tingslag	24	12	10	10	—	—	1	—
b) Snevringe härads tingslag	12	12	10	10	1	—	—	—
26) Västmanlands mellersta domsaga								
a) Siende och Norrbo tingslag	36	12	5	15	—	1	—	—
b) Gamla Norbergs bergslags tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
27) Västmanlands östra domsaga	48	12	10	10	—	—	—	1
<i>Kopparbergs län.</i>								
28) Falu domsaga								
a) Norra tingslaget	43	12	5	10	—	—	—	1
b) Södra tingslaget	14	12	5	15	—	—	—	1
29) Hedemora domsaga								
a) Folkare härad	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Hedemora tingslag	24	12	5	10	—	1	—	—
30) Västerbergslags domsaga	36	12	10	40	—	1	—	—
31) Nås och Malungs domsaga								
a) Nås tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Malungs tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
32) Nedan-Siljans domsaga								
a) Leksands och Gagnefs tingslag	24	12	5	10	—	1	—	—
b) Rättviks tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
33) Ovan-Siljans domsaga								
a) Mora tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Orsa tingslag	12	12	4	8	1	—	—	—
c) Älvdals tingslag	12	12	3	3	1	—	—	—
d) Särna och Idre tingslag	12	12	2	2	1	—	—	—

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämndemän i tingslaget	samtidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammanträden	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annan indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Gävleborgs län.</i>								
34) Gästriklands östra domsaga	14	12	10	20	—	—	—	1
35) Gästriklands västra domsaga	12	12	10	20	1	—	—	—
36) Bollnäs domsaga	31	12	10	20	—	—	—	1
37) Sydöstra Hälsinglands domsaga								
a) Ala tingslag	16	12	10	10	—	—	—	1
b) Enångers tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
38) Norra Hälsinglands domsaga								
a) Bergsjö och Forsa tingslag	24	12	5	15	—	1	—	—
b) Delsbo tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
39) Västra Hälsinglands domsaga	24	12	20	30	—	—	1	—
<i>Västernorrlands län.</i>								
40) Medelpads västra domsaga	36	12	10	30	—	1	—	—
41) Medelpads östra domsaga								
a) Njurunda, Sköns och Ljustorps tingslag	36	12	5	25	—	1	—	—
b) Indals tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
42) Ångermanlands södra domsaga	36	12	10	30	—	—	1	—
43) Ångermanlands mellersta domsaga								
a) Boteå tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Sollefteå tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
44) Ångermanlands västra domsaga								
a) Ramsele och Resele tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Fjällsjö tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
45) Ångermanlands norra domsaga	36	12	10	30	—	1	—	—
<i>Jämtlands län.</i>								
46) Jämtlands östra domsaga								
a) Ragunda tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Revsunds, Brunflo och Näs tingslag	36	12	10	10	—	—	1	—
47) Jämtlands norra domsaga								
a) Hammerdals tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Lits och Rödöns tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
48) Jämtlands västra domsaga								
a) Undersåkers och Offerdals tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Sunne, Ovikens och Hallens tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
49) Härjedalens domsaga								
a) Svegs tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Hede tingslag	12	12	3	3	1	—	—	—
c) Bergs tingslag	12	12	3	6	1	—	—	—
<i>Västerbottens län.</i>								
50) Umeå domsaga	12	12	10	20	1	—	—	—
51) Västerbottens södra domsaga								
a) Degerfors tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
b) Nordmalings och Bjurholms tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
52) Västerbottens västra domsaga								
a) Lycksele tingslag	12	12	5	15	1	—	—	—
b) Åsele tingslag	12	12	3	3	1	—	—	—
c) Vilhelmina tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämndemän i tingslaget	samtidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammanträden	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annan indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
53) Västerbottens mellersta domsaga								
a) Nysätra tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Burträsk tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
54) Västerbottens norra domsaga								
a) Skellefteå tingslag	12	8	7	14	—	—	—	1
b) Malå och Norsjö tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
<i>Norrbottens län.</i>								
55) Piteå domsaga								
a) Piteå och Älvsby tingslag	24	11	10	10	—	—	—	1
b) Arvidsjaurs sockens tingslag	12	12	3	—	1	—	—	—
c) Arjeplogs lappmarks tingslag	12	12	2	—	1	—	—	—
56) Luleå domsaga								
a) Över-Luleå tingslag	12	12	10	20	1	—	—	—
b) Neder-Luleå tingslag	12	12	4	8	1	—	—	—
c) Jokkmokks lappmarks tingslag ...	12	12	3	3	1	—	—	—
57) Kalix domsaga								
a) Nederkalix tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
b) Råneå tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
c) Över-Kalix tingslag	12	12	3	3	1	—	—	—
58) Torneå domsaga								
a) Torneå tingslag	22	11	10	20	—	—	1	—
b) Pajala och Korpilombolo tingslag	24	12	5	15	—	—	1	—
59) Gällivare domsaga								
a) Jukkasjärvi lappmarks tingslag ...	12	12	5	15	1	—	—	—
b) Karesuando lappmarks tingslag ...	12	12	2	2	1	—	—	—
c) Gällivare lappmarks tingslag	12	12	5	15	1	—	—	—
Göta hovrätt.								
<i>Östergötlands län.</i>								
60) Kinda och Ydre härads domsaga								
a) Kinda härad	12	12	10	10	1	—	—	—
b) Ydre härad	12	12	5	5	1	—	—	—
61) Mjölby domsaga	36	12	20	20	—	1	—	—
62) Aska, Dals och Bobergs härads domsaga	24	12	10	20	—	—	1	—
63) Bråbygdens och Finspånga läns domsaga								
a) Bråbygdens tingslag	24	12	10	20	—	—	1	—
b) Finspånga läns tingslag	24	12	10	10	—	—	1	—
64) Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds härads domsaga	24	12	10	10	—	—	1	—
65) Linköpings domsaga	36	12	10	20	—	—	1	—
<i>Jönköpings län.</i>								
66) Tveta, Vista och Mo domsaga	27	9	10	30	—	1	—	—
67) Norra och Södra Vedbo härads domsaga								
a) Norra Vedbo härad	12	8	5	10	—	—	—	1
b) Södra Vedbo härad	12	12	5	10	1	—	—	—
68) Östra härads domsaga	12	12	10	20	1	—	—	—
69) Västra härads domsaga	16	8	10	20	—	—	1	—

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämndemän i tingslaget	samtidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammansättaren	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annan indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
70) Östbo och Västbo härads domsaga								
a) Östbo härad	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Västbo härad	12	12	5	10	1	—	—	—
<i>Kronobergs län.</i>								
71) Östra Värends domsaga								
a) Uppvidinge härad	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Konga härad	12	12	5	10	1	—	—	—
72) Mellersta Värends domsaga	24	12	10	20	—	1	—	—
73) Västra Värends domsaga	14	9	10	20	—	—	—	1
74) Sunnerbo härads domsaga	14	8	10	30	—	—	—	1
<i>Kalmar län.</i>								
75) Norra och Södra Tjüsts härads domsaga	17	8(9)	10	20	—	—	1	—
76) Sevede och Tunaläns härads domsaga								
a) Sevede härad	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Tunaläns härad	12	12	5	5	1	—	—	—
77) Aspelands och Handbörds härads domsaga	20	10	10	30	—	—	1	—
78) Norra Möre och Stranda härads domsaga								
a) Norra Möre härad	12	12	5	10	1	—	—	—
b) Stranda härad	10	10	5	10	1	—	—	—
79) Södra Möre härads domsaga	19	10(9)	10	30	—	—	1	—
80) Ölands domsaga								
a) Ölands norra mot	12	12	5	5	1	—	—	—
b) Ölands södra mot	12	12	5	5	1	—	—	—
<i>Hallands län.</i>								
81) Hallands läns södra domsaga								
a) Halmstads och Tönnersjö härads tingslag	24	12	7	21	—	—	1	—
b) Höks härads tingslag	12	12	6	18	1	—	—	—
82) Hallands läns mellersta domsaga								
a) Årstads och Faurås härads tingslag	24	12	5	15	—	1	—	—
b) Himle härads tingslag	12	12	5	10	1	—	—	—
83) Hallands läns norra domsaga								
a) Fjäre härads tingslag	12	8	10	20	—	—	—	1
b) Viske härads tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>								
84) Askims, Västra och Östra Hisings samt Sävédals härads domsaga	36	9	41	41	—	—	1	—
85) Inlands domsaga								
a) Inlands södra tingslag	18	9	5	10	—	1	—	—
b) Inlands norra tingslag	27	8-10	5	15	—	1	—	—
86) Orusts och Tjörns härads domsaga ..	27	9	10	20	—	—	1	—
87) Sunnervikens domsaga	34	9	10	30	—	1	—	—
88) Norrvikens domsaga	32	8	10	20	—	—	—	1

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämndemän i tingslaget	samtidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammanträden	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annan indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Älvsborgs län.</i>								
89) Marks domsaga.....	14	12	10	20	—	—	—	1
90) Kinds och Redvägs härads domsaga								
a) Kinds härad	12	9	10	20	—	—	—	1
b) Redvägs härad.....	12	12	5	5	1	—	—	—
91) Borås domsaga								
a) Ås, Vedens och Bollebygds tingslag	33	10-12	5	15	—	1	—	—
b) Gäsene tingslag	12	12	5	5	1	—	—	—
92) Vättle, Ale och Kullings härads domsaga								
a) Vättle och Kullings härads tingslag	20	10	5	10	—	1	—	—
b) Ale härad	12	12	5	5	1	—	—	—
93) Flundre, Väne och Bjärke härads domsaga	20	10	20	20	—	—	1	—
94) Nordals, Sundals och Valbo härads domsaga								
a) Nordals och Sundals härad	24	8	5	15	—	1	—	—
b) Valbo härad	12	12	5	5	1	—	—	—
95) Tössbo och Vedbo härads domsaga								
a) Tössbo härad	12	12	5	5	1	—	—	—
b) Vedbo härad	15	8	5	15	—	—	—	1
<i>Skaraborgs län.</i>								
96) Vadsbo härads domsaga								
a) Vadsbo norra tingslag	24	12	10	20	—	1	—	—
b) Vadsbo södra tingslag	12	12	10	10	1	—	—	—
97) Gudhems och Kåkindes härads domsaga								
a) Gudhems härad	12	12	5	5	1	—	—	—
b) Kåkindes härad	12	12	5	10	1	—	—	—
98) Vartofta och Frökinds härads domsaga	22	10(9)	10	20	—	1	—	—
99) Skånings, Valle och Vilske härads domsaga								
a) Skånings och Valle härad.....	22	10(12)	5	10	—	1	—	—
b) Vilske härad	10	10	5	5	1	—	—	—
100) Åse, Viste, Barne och Laske härads domsaga	32	10(12)	10	30	—	1	—	—
101) Kinnefjärdings, Kinne och Kållands härads domsaga	32	8-10	10	30	—	1	—	—
Hovrätten över Skåne och Blekinge.								
<i>Blekinge län.</i>								
102) Östra härads domsaga	17	8(9)	10	20	—	—	1	—
103) Medelsta härads domsaga	14	9	10	20	—	—	—	1
104) Bråne härads domsaga	16	8	10	20	—	—	1	—
105) Listers härads domsaga	16	8	10	20	—	—	1	—
<i>Kristianstads län.</i>								
106) Ingelstads och Järrestads härads domsaga	24	8	10	20	—	—	1	—
107) Gårds och Albo härads domsaga	24	8	10	20	—	—	—	1
108) Villands domsaga	12	8	10	20	—	—	—	1
109) Östra Göinge domsaga	12	8	10	20	—	—	—	1
110) Västra Göinge domsaga	12	8	10	30	—	—	—	1
111) Norra Åsbo härads domsaga	12	8	10	20	—	—	—	1
112) Södra Åsbo och Bjäre härads domsaga	24	8	10	20	—	—	1	—

Domsagor och tingslag	Antal		Årliga antalet		Nämndens tjänstgöring			
	nämndeman i tingslaget	samlidigt tjänstgörande	allmänna tings-sammanträden	rättegångsdagar	hela nämnden	lokala grupper	andra grupper	annan indelning
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Malmöhus län.								
113) Oxie och Skytts härads domsaga	24	8	20	40	—	—	1	—
114) Torna och Bara härads domsaga	24	8	10	30	—	—	1	—
115) Vemmenhøgs, Ljunits och Herrestads härads domsaga	36	9	10	30	—	—	1	—
116) Färs härads domsaga	16	8	10	20	—	—	1	—
117) Frosta och Eslövs domsaga								
a) Frosta härad	24	8	28	28	—	1	—	—
b) Eslöv	12	8	10	10	—	—	—	1
118) Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härads domsaga	36	9	10	30	—	—	1	—
119) Luggude härads domsaga	16	8	10	30	—	—	1	—

Anmärkningar.¹**Svea hovrätt.****Stockholms län.**

1 a) 10 nm från tsgets landsbygd, 3 från Östhammar o. 3 från Öregrund. De 10 landsbygdsmnen tjänstgöra ständigt, en nm från vardera staden tjänstgör under ett vår- eller höstting i följd.

b) Nördinghundra-nmn första, nm från övriga tsglet andra rttgsdagen. Alla nmnen vid slutsmntr:n.

2) En nämnd från varje landsfiskalsdistrikt.

3) Nmnen från domsagans 3 landsfiskalsdistrikt tjänstgöra var sin rttgsdag. Som nmnsens antal i distrikten är resp. 15, 17 o. 15, blir varje nm befriad från tjänstgöring vid 2—4 smntr:n el. slutsmntr:n om året.

4) 12 nm från vart av Danderyds, Åkers o. Värmdö skeppslag, indelade i 3 4-manna-grupper. (D I—III, Å I—III, V I—III). Tjänstgöringen å de 5 rttgsdagarna (1)–5): 1) Å I + 4 D-nmn i tur o. ordning, 2) Å II + D I, 3) Å III + D II, 4) V I + V II, 5) V III + D III. Denna indelning har undergått ändring innevarande år i samband med att smntr:nas antal ökats till 20 o. nmnsens till 42.

5) Vartannat smntr. 12 Färentuna-nmn, vartannat 9 av 12 Sollentuna-nmn (enl. särskild turlista). Målen uppskjutas i regel på 8 veckor. Denna indelning har undergått viss jämkning innevarande år i samband med att smntr:nas antal ökats till 20 och nmnsens till 26.

6) Domsagan består av 3 förutvarande tsg (Svartlösa, Öknebo, Sotholms), vart med 12 nm. Svartlösa-nmn (9 av de 12 efter viss fördelning) tjänstgöra första, andra o. femte rttgsdagarna, Sotholms-nmnen tredje o. Öknebo-nmnen fjärde rttgsdagen. Alla nmnen vid slutsmntr:n.

Uppsala län.

7 a) Under ett år en grupp första, en annan andra rttgsdagen. Inom grupperna utväljas nmnen så, att de komma att övervara mål från de härad, de tillhöra. De 6 under året lediga nmnen anlitas vid tremansting, rannsakingar etc. Vid slutsmntr:n halva gruppen från vardera rttgsdagen.

b) Samma principer som i Trögds tsg, dock att å första rttgsdagen en del nm äro från härad, vars mål tillhöra andra rttgsdagen.

8) Domsagan består av 7 förutvarande tsg. Första rttgsdagen nm från 3, andra från 2 o. tredje från 2 av dessa tsg. Vid slutsmntr:n 8 å 10 nm, representerande de orter, från vilka utslagsmålen härröra.

¹ Följande förkortningar användas: nm, nmnen = nämndeman, nämndeman, nämndemännen; rttgsdag = rättegångsdag; smntr. = sammanträde; tsg = tingslag.

Södermanlands län.

9 a) Jönåkers-nmn första, Rönö-nmn andra, Hölebo-nmn tredje rttgsdagen.

10 a) Varje nm:n tjänstgör 2 rttgsdagar varje smntr. Samma sammansättning av nämnen under varje måls hela handläggning. Uppgifterna avse år 1931. Fr. o. m. 1932 har smntr:nas antal ökats till 10 och nm:nens till 20.

b) Fr. o. m. 1932 har smntr:nas antal ökats till 10.

11 a) Öster-Rekarne-nmn första, Väster-Rekarne-nmn andra rttgsdagen.

b) Åkers-nmn första, Selebo-nmn andra rttgsdagen.

Gotlands län.

12) Vartannat smntr. 2 rttgsdagar. De 4 mest avlägset boende nmnen tjänstgöra endast vid sådant smntr.

Värmlands län.

14 b) Grupperna tjänstgöra vart tredje smntr.

15) Grupperna (sammansatta av representanter för tslgets 3 härad) tjänstgöra i tur o. ordning ett vår- eller höstting i följd.

Örebro län.

21 a) Glanshammars-nmn första rttgsdagen, Örebro-nmn andra o. tredje rttgsdagarna.

b) Askers-nmn första, Sköllersta-nmn andra rttgsdagen.

22 a) Tslget består av 5 härad. 3 smntr:n i Askersund om 1 rttgsdag med Sundbo härads nämnd. 7 smntr:n i Hallsberg om 2 rttgsdagar, därvid tjänstgöra, å första rttgsdagen Kumla härads nämnd o. Hardemo härads nämnd vid handläggning av mål från resp. härad, samt å andra rttgsdagen Grimstens härads nämnd.

24) Domsagan består av 3 härad. Fellingsbro härads nm:n första, Nya Kopparbergs härads nm:n andra samt Lindes o. Ramsbergs härads nm:n tredje rttgsdagen.

Västmanlands län.

25 a) 12 Åkerbo-, 12 Skinnskattebergs-nmn, indelade i 3 4-mannagrupper (Å I—III, S I—III). Januari—april tjänstgöra Å I o. II, S I; maj—augusti Å II o. III, S II; september—december Å I o. III, S III.

26 a) Nm:n från Vagnsbro och Norrbo härad första, från Siende härad andra samt från Tuhundra o. Ytter-Tjurbo härad tredje rttgsdagen. Vid slutsmntr:n 4 nm:n från varje grupp.

27) Domsagan består av 4 härad. 3 nm:n från vart härad tjänstgöra varje smntr. En nm:n från vart härad utbytes nästa smntr. mot en annan.

Kopparbergs län.

28 a) Alla nmnen utom 4 avlägset boende tjänstgöra årligen, inberäknat slutsmntr:n, 2 smntr:n, vanligen i följd, de 4 ett smntr.

b) 10 av nmnen tjänstgöra ständigt, de 4 övriga turvis.

29 b) 2 socknars 12 nm:n första, övriga nm:n andra rttgsdagen.

30) Domsagan består av 3 förutvarande tsg. 2 tsgs nämnder tjänstgöra var sin rttgsdag; det tredje tsgets nämnd återstående 2 rttgsdagar.

32 a) Gagnefs-nmn första, Leksands-nmn andra rttgsdagen. Vid slutsmntr:n i regel minst 7 Gagnefs-nmn, alla Leksands-nmnen.

Gävleborgs län.

34) 10 av nmnen tjänstgöra ständigt, de 4 övriga turvis ett vår- el. höstting i följd.

36) Varje nm:n tjänstgör i allmänhet i följd 4 smntr:n (slutsmntr:n inberäknat) om året.

37 a) 4 nm:n i tur o. ordning befriade från tjänstgöring vid ett smntr.

38 a) Bergsjö-nmn första, Forsa-nmn andra o. tredje rttgsdagen.

39) Vartannat smntr. en rttgsdag, varannat 2 rttgsdagar. Under ett år i följd samma nm:n resp. 2-dagarssmntr:na o. 1-dagarssmntr:na.

Västernorrlands län.

40) Domsagan består av 3 förutvarande tsg (Selångers, Tuna och Torps). Selångers-nmn första, Tuna-nmn andra, Torps-nmn tredje rttgsdagen. Vid slutsmntr:n 4 nm:n från varje grupp.

41 a) Ljustorps-nmn första, Njurunda-nmn andra, Sköns-nmn de övriga 3 rttgsdagarna. Alla nmnen vid slutsmntr:n.

42) Grupperna tjänstgöra ett år i följd.

45) Domsagan består av 3 förutvarande tsg (Själövads, Arnäs' o. Nätra). 2 grupper, vardera om 6 Själövads- o. 6 Arnäs-nmn alternerande vartannat smntr. de båda första rttgsdagarna. Tredje rttgsdagen ständigt 12 Nätra-nmn. Målen uppskjutas på 8 veckor.

Jämtlands län.

46 b) Varje grupp 2 år i följd.

Västerbottens län.

54 a) Äldste nämndemannen fördelar tjänstgöringsskyldigheten, såvitt möjligt lika.

Norrbottnens län.

55 a) 7 smntr:n i Öjebyn, 3 i Älvsbyn. I tur o. ordning tjänstgöra: i Öjebyn 9 Piteå-nmn o. 2 Älvsby-nmn, i Älvsbyn 9 Älvsby-nmn o. 2 Piteå-nmn.

58 a) o. b) Vardera gruppen tjänstgör ett år i följd.

Göta hovrätt.*Östergötlands län.*

61 a) Lysings härads nämnd b) Göstrings härads nämnd c) Vifolka härads (10 nm:n) o. Mjölby stads (2 nm:n) namnd vart tredje smntr. Målen uppskjutas principieellt alltid till smntr., då samma nämnd ånyo tjänstgör.

62) Grupperna tjänstgöra ett år i följd. Fr. o. m. 1932 har smntr:nas antal ökats till 20.

63 a) o. b) En grupp tjänstgör 2:a—6:e smntr:a o. slutsmntr:t under vårtinget, en annan grupp i övrigt.

64) Grupperna, som bestå av 6 nm:n från Hammarkinds härad med Stegeborgs skärgård samt 6 nm:n från Skärkinds härad, tjänstgöra vartannat smntr.

65) Grupperna, som bestå av nm:n från domsagans alla 5 härad, tjänstgöra ett vår- el. höstting i följd.

Jönköpings län.

67 a) Alla nm:n deltaga varje smntr. i överläggningen till utslag.

69) Grupperna tjänstgöra vartannat smntr. Varje smntr. deltaga åtskilliga nm:n, som tjänstgjort vid närmast föregående smntr., i överläggningen till utslag.

70) Fr. o. m. 1932 har smntr:nas antal ökats till 10 i vartdera tingslaget.

Kronobergs län.

72) Norrvidinge härads nämnd första, Kinnevalds härads nämnd andra rttgsdagen. Vid slutsmntr:n alla nm:n.

73) 2 grupper om 7 nm:n tjänstgöra vartannat smntr. Varje grupp utfylles för ett år i sänder av 2 nm:n från andra gruppen. Uppskov meddelas i regel på 8 veckor.

74) Nm:n tjänstgöra i regel 3 smntr:n under vårtinget, 2 under hösttinget. Så många nm:n som möjligt närvara vid överläggning till utslag första rttgsdagen varje smntr.

Kalmar län.

75) 2 grupper om resp. 8 o. 9 nm:n tjänstgöra vartannat smntr. Målen uppskjutas i regel på 8 veckor.

77) Grupperna tjänstgöra vartannat smntr. Målen uppskjutas i regel på 8 veckor.

79) 2 grupper om resp. 10 o. 9 nm:n tjänstgöra vartannat smntr.

Hallands län.

81 a) Den ena gruppen tjänstgör under ett höst- o. ett vårtinget de båda första rttgsdagarna, påföljande höst- o. vårtinget endast första rttgsdagen; andra gruppen tjänstgör i övrigt.

82 a) Faurås-nmn första o. andra, Årstads-nmn tredje rttgsdagen. Vid slutsmntr:n alla nm:n.

83 a) 3 grupper, av vilka en i tur o. ordning är befriad från tjänstgöring vid ett smntr. Alla 12 nm:n deltaga i överläggningen till utslag första rttgsdagen varje smntr.

Göteborgs och Bohus län.

84) Varje grupp tjänstgör ett smntr. var fjärde vecka. Målen uppskjutas nästan undantagslöst på 4 veckor.

85 a) Första rttgsdagen nm:n från 4 socknar av Inlands södra härad, andra rttgsdagen 3 nm:n från återstående 2 socknar i häradet, 3 från Kungälv och 3 från en socken av Inlands Torpe härad.

b) 9 nm:n första, 10 andra, 8 tredje rttgsdagen. Grupperna representera var sitt landsfiskalsdistrikt. Vid slutsmntr:n en nämnd sammansatt från de olika grupperna.

86) 3 grupper om 9 nm:n (3 från vart av domsagans 3 härad). 2 grupper tjänstgöra var sin rttgsdag under ett höst- o. ett vårtinget i följd, den tredje gruppen då vid rannsakingar o. a. extra förrättningar.

87) Indelning årligen i 3 9-mannagrupper, vilka tjänstgöra resp. första—tredje rttgsdagen. Grupperna representera a) Tunge o. Sörbygdens härad (resp. 6 o. 5 nm:n) b) Sotenäs o. Stångenäs härad (resp. 6 o. 5 nm:n) c) Lane härad (12 nm:n). Icke indelade nm:n inkallas vid rannsakingar. Vid slutsmntr:n 4 nm:n från varje grupp.

88) 8 grupper om 4 nm:n. Varje grupp tjänstgör enl. uppgjord turlista 2 smntr:n i följd.

Älvsborgs län.

89) Varje nm:n befriad från tjänstgöring 3 rttgsdagar varje år.

90 a) 4 grupper om 3 nm:n. En grupp ledig varje smntr.

91 a) Bollebygds härads 11 nm första, Ås härads 12 nm andra, Vedens härads 10 nm tredje rttsgdagen. Vid slutsmnr:n alla nmnen.

92 a) 10 kullings-nmn första, 2 Kullings- o. 8 Vättle-nmn andra rttsgdagen. Fr. o. m. 1932 har smnr:nas antal ökat till 10.

93) Grupperna tjänstgöra variannat smnr. (d. v. s. med 4 veckors mellanrum). Vid slutsmnr:n 5 nm från vardera gruppen.

94 a) 3 grupper om 8 nm, representerande tsigets 3 landsfiskalsdistrikt, tjänstgöra var sin rttsgdag.

95 b) 3 grupper om 5 nm, representerande tsigets 3 landsfiskalsdistrikt, tjänstgöra var sin rttsgdag. Målen förläggas i enlighet härmed. För utfyllande av grupperna till 8 nm tjänstgöra några nm enl. särskild turlista två rttsgdagar varje smnr.

Skaraborgs län.

96 a) Ena g.uppen från förutvarande Hova tsg. den andra från förutvarande Hasslerörs tsg.

98) Första rttsgdagen samtliga 10 nm från förutvarande Dimbo tsg jämte Tidaholms stad; andra rttsgdagen 9 (eller 8) av de 12 nmnen från övriga delen av domsagens enl. särskild turlista, som modifieras därhän, att samma namnd kommer att tjänstgöra vid handläggning o. avdomande av alla större o. viktigare mål.

99 a) 10 Valle-nmn första, 12 Skånings-nmn andra rttsgdagen. Alla nmnen vid slutsmnr:n.

100) 6 Åse- o. 6 Viste-nmn första, 10 Barne-nmn andra, 10 Laske-nmn tredje rttsgdagen. Vid slutsmnr:n 3 nm från vart härad.

101) 8 Kinnebjärds-, 11 Kinne-, 12 Kållands-nmn tjänstgöra resp. tredje, första o. andra rttsgdagen.

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

Blekinge län.

102) En grupp (8 nm) första, en annan (9 nm) andra rttsgdagen.

103) En nm utbytes varje smnr.

104) En grupp första, en annan andra rttsgdagen.

105) En grupp 1:a—3:e smnr:na under vårtinget, 1:a o. 2:a smnr:na under hösttinget; en annan grupp i övrigt.

Kristianstads län.

106) Under ett vår- eller höstting 2 grupper var sin rttsgdag, den lediga gruppen vid rannsakingar.

107) Vid varje smnr. tjänstgöra 4 nm från vardera häradet. 2 av vardera häradets nm utbytes varje smnr.

108) 3 4-mannagrupper, av vilka 2 tjänstgöra 2 smnr:n i följd.

109) 3 4-mannagrupper. Varje grupp tjänstgör 4 smnr:n i följd. Efter 2 smnr:n utbytes en grupp.

110) Häreldomaren uppgör för varje vår- o. höstting turlista, enl. vilken tjänstgörings-skyldigheten liktormigt fördelas.

111) Samma 8 nm tjänstgöra resp. 1:a—3:e smnr:a under vårtinget, 4:e—6:e smnr:a jämte slutsmnr:t under vårtinget samt hela hösttinget.

112) Grupperna (4 nm från vardera häradet) tjänstgöra turvis ett vår- el. höstting i följd.

Malmöhus län.

113) 3 grupper bestående av 4 nm från vardera häradet.

Grupp I: 1:a, 3:e, 5:e, 7:e, 9:e o. 11:e smnr:na samt slutsmnr:t under vårtinget.

II: 2:a, 4:e o. 6:e smnr:na under vårtinget, 1:a, 3:e, 5:e o. 7:e smnr:na under hösttinget.

Grupp III: 8:e, 10:e o. 12:e smnr:na under vårtinget, 2:a, 4:e, 6:e o. 8:e smnr:na samt slutsmnr:t under hösttinget.

114) 3 grupper, sammansatta för varje vår-, resp. höstting, tjänstgöra därunder var sin rttsgdag.

115) Under ett år en grupp första, en annan andra rttsgdagen. Tredje rttsgdagen en tredje grupp under vårtinget, en fjärde under hösttinget. Den lediga gruppen vid rannsakingar.

116) En grupp första, en annan andra rttsgdagen.

117 a) Varje grupp tjänstgör ett smnr. var fjärde vecka.

b) 3 4-mannagrupper. Varje grupp tjänstgör 4 smnr:n i följd. Efter 2 smnr:n utbytes en grupp.

118) Under ett år 3 grupper var sin rttsgdag, den lediga gruppen vid rannsakingar.

119) Under ett år en grupp 2 rttsgdagar under vårtinget, en rttsgdag under hösttinget; en annan grupp i övrigt.